

БАЛКАН

Прогвіти

Без мови немає нації!

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

1 (1157), 13–19 січня 2022

Добрий вечір, Щедрий вечір! Добрим людям на здоров'я!

Георгій ФІЛІПЧУК,
академік НАН України

55 років тому Іван Огієнко написав заповіт, звертаючись до своїх близьких, соратників, далеких і невідомих йому українців, підтверджуючи право передачі в Україну своєї духовно-інтелектуальної спадщини. Однак ця дія мала чинитися лише за умов, коли Україна та її Церква стануть вільними. Висока мета, яка обрамлювала його життєвий шлях, перегукувалася з віковичною ідеєю українців про державницький і духовний суверенітет Народу. Очевидно, сповідуючи таку українську перспективу, Огієнко для імперських політичних режимів та їхньої обслуги завждався “ворогом народу”, “зрадником”, “буржуазним націоналістом”. Адже він ніс загрозу для тоталітарної системи російського більшовизму як свою діяльністю державного, духовного провідника, так і науковими працями в галузях історії, культури, теології, мови, літератури, педагогіки, політології.

Огієнко добре усвідомлював істинну причинність національного та політичного уярмлення народу, шляхи виходу з такого стану. Його ціннісна парадигма окреслювалася вартостями Української Держави, Національної Церкви, Рідної Мови, Історичної Пам'яті. Вони стали сенсами його життєтворчості, боротьби і непогамової віри в щасливу будучину свого народу. Надзвичайно важливо, що Огієнко бачив не тільки джерела зміцнення національного духу українства, але й ту вічну для нього загрозу. Нею була **Московія**. Незалежно від того, в які вона вбирається шати, які зверхники управляли,

Просвітник Нації

які політичні режими домінували. Світоглядні оцінки, політичні підходи, наукові розвідки були небезпечними для московських зайдів навіть тоді, коли він перестав формально займатися політикою, перевібаючи за межами поневоленої батьківщини. Енциклопедичні видання СРСР, якщо давали інформацію про І. Огієнка, то лише в негативному ракурсі. Есер-серівська суспільно-політична “наука”, успадкувавши стратегію фальшування української історії, нищення Москвою з часів XVII століття національних витоків України, вправно вписувала йому кліше “міністра петлюрівського уряду”, “варшавського утримання” тощо. “Закономірно”, що в універсальній “Советской Энциклопедии” 1979 і 1982 років (1 млн 620 тис. прим.) публікувалися біографії діячів усіх часів і народів, проте не було відомостей про І. Огієнка. А ім'я митрополита Іларіона, взяте ним 1940 року як першого українця, обраного понад дев'ять століть тому на митрополичий престол, отримало відповідне ідеологічне кремлівське тлумачення: “Іларіон, древнеруський писатель, первый киевский митрополит из русских с 1051...”.

Такі особистості, як Огієнко, становили для московитів найбільшу небезпеку, оскільки всячка нагадували про культурні, духовні, державницькі підвалини українського народу. Для імперського вжитку безпечними зоставалися “побутовий” фольклор і “малоросійська” ментальність, удовільнення “примашеною капустою” замість свободи. Кремлівські нома-

ди боялися духовних поводирів, воїнів, борців за торжество правди, яким було не нависне московське ярмо на своїй ший.

На відміну від багатьох соратників часів національно-визвольних змагань 1917–1921 років, він чітко осмислив головні проблеми і причини трагедії українського народу, які полягали, насамперед, у наявності обмосковленої, духовно скаліченої інтелігенції в політичному проводі нації, з їх ілюзіями автономізму, федералізму, демократизму в заражений імперськістю Росії.

Позиція Огієнка існувала альтернативою тій впливовій течії в українській революції, що продовжувала закохуватись в “московську демократію”. Знайомлячись з працями Христюка “Матеріали до історії української революції”; Ісаака Мазепи “Україна в огні і бурі революції”; Винниченка “Відродження нації”, стає помітною різниця щодо їх головної мети, спрямованої на “віправдання себе” як супротивників самостійності України. Суттєва відмінність між Огієнком та “українськими” есдеками, есерами, есефами, що останні так і не змогли “візволитися” з-під ідеологічного, політичного, світоглядного, духовного впливу москвинів. Навіть тоді, коли в силу обставин вони замінили “автономію” на “самостійність” України, то і цей крок слугував лише засобом для основної цілі – побудови (спільно з руськими товарищами) соціалістичної республіки в складі нової імперської федерації, що бореться за світовий соціалізм.

Закінчення на стор. 4–5

КАТЕРИНА МОТРИЧ

2-3

ГЕОРГІЙ ФІЛІПЧУК

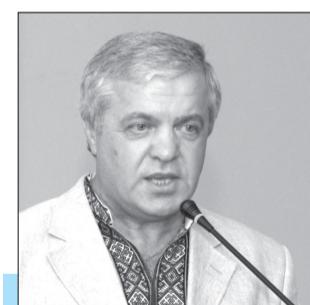
4-5

ГАЛИНА ПАГУТЯК

8

МИКОЛА ТИМОШИК

10-11

ЗОЯ КУЧЕРЯВА

12-13

Катерина МОТРИЧ

Іяк тобі, 73-відсотковий рідний люде, нині живеться? Радісно? Надійно? Ситно? Впевнено? Задоволений своїм життям-буттям? Здійснилися твої “заповітні мрії” про великих зарплат, пенсії? Радують тебе цифри у платежках за комунальні послуги? Як тобі “нові обличчя” зблизька? І далі лоскоче ваші душі кіношний “безсрібник” Вася Голобородько, а нині – гарант ваших надій і сподівань? Чи знову лукаві “розвели”, і у тебе, довірливий народе, все знову, як у тому українському гуморі: “З воза упав, віл обі... в та ще й колесо переїхало”? Чи заспокоює малоросійська “софістика”: “єщо не вече...”. Мовляв, лише подолано екватор, а розмах – сягнути на всі широти аж до полюса. І знову все повторити. Було б непогано, щоб до Північного і щоб гарант зі своїми “слугами” й дружбанами-“квартальними” висадився на мандруючий айсберг і вже там веселив більшіх ведмедів...

Звинуватити усі 73 відсотки виборців у відсутності критично-го мислення й неспроможності думати не хочеться, але доводиться. Із десятків запитань, здебільшого риторичних, “найсак-раментальніші”: “Ну, як ви в клоунові – без елементарного державницького досвіду, абсолютно аполітичному – побачили лідера великої європейської держави?! Як?! Ну, скажіть – як?!”

Напрошується невтішний висновок, що нинішній народ, принаймні в квітні 2019-го, – здебільшого політично незрілий, недержавний і невідповідальний. Бо народ, який мислить масштабами країни й усвідомлює, що таке Держава, як вона функціонує, які важелі її управління, як вона живе й діє, так би не вчинив. Він не усвідомлює, що від його вибору залежатиме його життя. І життя держави, цього гіперскладного механізму, у якому задіяні різні “деталі”. Випадає одна – і зупиняється вся складна система чи принаймні дає збій.

А тут пройдисвіти влетіли велою вагагою і стали гратися тими “коліщатками”, “важелями”, “поршнями” зухвало і нарвано. Крутять їх, нищать, ламають, словом, граються, як діти вулиці, яких обрала фортуна. Но це лише “людський фактор”. Неелітний прошарок соціуму. Дуже випадковий і небезпечний, приведений рідним “піплом”.

Вони цей “механізм” не створювали, не розплачувалися за нього здоров’ям і життям. Вони просто по-босяцьки добралися до нього і стали гратися в державників. Багато з них, хоч і дісталися до “екватора”, а досі не збаг-

Гарант без гарантії

нули – для чого вони там опинилися. Просто “по приколу”, в інтернеті був “призов” про “набір до ВР”, от вони й рушили дружніми рядами. Як кажуть, і миш, і жаба. А 73% “піплу” що підсадили їх і сказали: “Робіть з державою що хочете. Ми у вас віrimo. У вас не оті противні фейси “попередників-кровосісів”, а приемні “нові обличчя”.

Тож опечалюють не так ці бешкетники-маргінали, що круть нині кермо державної “машини”, як оті професори, лікарі, вчителі, творча й наукова інтелігенція, політики, бізнесмени, студенти, військові, вчорашині колгоспники, учні профтехучилищ (ці не опечалюють) і вся-вся “туманність Андромеди”, яка дружно прийшла на виборчі дільниці і у графі, що визначатиме їхне життя-буття на найближчі п’ять літ і визначатиме долю України, її курс і життєспроможність у стані війни, поставили хрестики навпроти тієї ж таки “туманності”, яка їм видавалася ясним сузір’ям, ба, зіркою – аж сьомої величини!

Оті хрестики – також потішний символ. Бо так у позаминулому й на початках минулого століття розписувалися наші неграмотні предки. Аж 73% “людського фактору” засвідчили ту ж таки повну неграмотність і державницьке слабомисліє. І я маю повне право виносити такий вердикт, бо те, що відбулося до “екватора”, можна назвати лише словом “жах” або “жахіття”. І вони вирішили і мою долю, і долю моїх дітей та внуків. Тому я як “президент”, бо ми всі ось уже понад два роки “президенти”, маю право на вирок. Стадіон все озвучив і конкретизував! Віднині я “ваш вирок”.

Хтось голосував “по приколу”, хтось (чула на власні вуха) – “хоч насмімося”, хтось – “аби тільки не отої барига”, хтось – мовби до вітру сходив... “Ати, моя Україно, безталанна вдово...”.

Ми таки недержавний ще народ, хоча дуже не хочеться в цьому зізнаватися. І серед багатьох наших національних рис є безвідповідальність і почуття мстивості. На них ми ковзаемося, як на льоду, а тоді падаємо. Лежимо, добраче ударившись головою, років 200–300 з гаком. Наша Клювже зневірилась, що не будемо так травмувати той “думний орган”. І ніхто, ніхто не винен у нашому прескверному житті, лише ми самі! Ми автори, режисери й актори – ті, що у головних ролях, і ті, що у масовках цих предових багатостолітніх “серіалів” про те, як ми вміємо самі себе знищувати й не думати у доленосні моменти про Україну.

Огляньмося в сиву давнину. Ми такі! Батурин і батуринців знищило почуття помсти, і хід історії міг бути інший, коли б полковники Соломаха і Ніс не привели таємним ходом від ріки Сейм лютого москаля, що вже був відішов далеко. “Баригу” Мазепу ненавіділи. Лютъ москаля була моторошна й пекельна. Вода у бурхливій ріці Сейм почевоніла від крові батуринців...

Можна лишень помріяти, де була б нині Україна, коли б у липні 1709-го, під час бою під Полта-

вою, скаженому Петру не допомагало аж сім (!!!) полковників Війська Запорізького, які привели тисячі козаків допомагати царю здолати Мазепу. Лише Семен Палій привів кільканадцять тисяч козаків! І це був той таки ж не хрестик, а хрест навпроти імені “Україна”. Вони, військова еліта, як і нинішні лікарі, вчителі, інтелігентці, бізнесмени тощо, не думали, що ж буде з Україною, коли виграє бій цар. Думали знову про “баригу” гетьмана Мазепу та як йому помститися і повалити. А був жах, помножений на страх. Були спалені села в радіусі 150 кілометрів, де витав дух гетьмана, люто катовані-четвертовані козаки, що за ним пішли, була невдовзі знищена царицею Катериною Запорозькою Січ і ораблена й закатована Україна московською ордою – від літа 1709-го аж до літа 1991-го.

Та й у 1918–1920-х роках бажання соціаліста Володимира Винниченка не лише заглянути в очі московським соціалістам, а й цілування інших московських соціалістичних місць обернулося голodomорами, репресіями, колгоспним рабством аж більш як на сімдесят літ. Хотіли скинути із ший зашморг, але знову отої прокляти “хрестик” навпроти імені Українська Доля. Підвезла еліта. Директорія пішла проти Гетьманату, а Московія – проти України.

Тридцятиліття нашої новітньої історії також засвідчує, що ген мстивості й безвідповідальності, відсутності критичного мислення нікуди не зник. Згадаймо оте “проти всіх”, на яке купилися найсвідоміші. Що з того вийшло?! Вродив заборонений отруйний плід, яким отруїлися всі. Вигонили його не лише зі своїх нутрощів, а з жил, крові. Таки ж ціною Великої Крові.

І ось ті самі грабельки. Тут уже притягнув їх до нас “бідний безсрібник” Вася Голобородько. Зачарував “людський фактор” від низів до верхів. Сміялися, коли він “ізображав” дурноголового хохла, називав Україну повією. Сміялися. Кпинив над майданівцями, знушався над відомими людьми, висміював їхні природні вади, змальовував у своїх “відосіках” досить зневажливо й нешаблониво відомих політиків, діячів – просто неповносправними, окрім душки Путіна.

Але, крий Боже, поглянути нині без овацій у бік гаранта! Критики він хворобливо не переносить, і будь-яке нехвалебне слово поціновує як державний переворот, державну зраду. От як швидко перероджується клоун із царя. Ну, і вершинний номер зірки низів, “великого актора” не-претензійного охлосу – гра на роялі. Ніхто з них навіть не здогадувався, що отак він буде бахкати і по керму в кріслі гаранта; як у сєrialі, так і в реальності, буде їздити на роботу на “вєліку” прямісінько до президентського крісла. А щоб “піпл” остаточно упевнився в його “прозорості і щирості”, то, може, те крісло поміняє на тверду дерев’яну лавку, на яких спочивають вночі бомжі, бідним сиротам віддасть президентацькі маєтки і винайме собі хатинку поблизу Києва, а кортежі

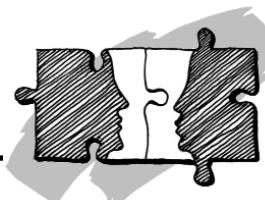
“Виборець не хоче рости і вступати в пору зрілості. Не відчуває відповідальності за власну долю і долю держави”.

території від московської орди, і саме він увійде в українську історію як той, що виборов автокефалію української церкви. І ні разу не висловив бажання заглянути Путіну в очі, лише доводить його до шаленства своєю гідною поведінкою і тим, що допоміг йому зайняти те місце на світовій арені, хто до цього зробити це не посмів. Саме тому його треба посадити! І на це невтомно працює той, хто залишається лиші блазнем коло ноги царя.

Уся його лексика на тему цього диявола в людській подобі толерантна, делікатна, війни мовби з Москвою й немає, а є “громадянський конфлікт” на Донбасі, є “повстанці”, а не бойовики, найманці Путіна, агресора також “немає”, а є “та сторона”. Усе завуальовано, щоб не роздратувати дракона, бо в глибинах малоросійської душі гаранта він таки ж “старший брат”, який викликає потаємне поклоніння і бажання бути на нього схожим. Тому й випала така радісна нагода опинитися з ним поруч, вдихати його відчуття, щоб здійснилася мрія усього життя: поговорити з ним тет-а-тет, бо ж свідомо чи підсвідомо його наслідує.

Зате ім’я Порошенка він жує й перетирає у своєму мстивому роті. Ще там, на стадіоні, близькав хамством і цинізмом і клекотів гнівом. Ше “піпл” не виніс його на державний олімп, а він уже сповна проявив огидненькі риси хама й малого диктатора, мстивого, помисливого, не здатного піднатитися вище маргінальних розмов, без натяку на вдачу державника. Вже тоді на сцені стояв не отої пришелепкуватий кавенінський тип кривляка, а цілком сформований маленький Наполеон. Вже тоді він демонстрував мстивість, помножену на дріб’язковість, тупий цинізм і ширій примітив мислення, дуже й дуже далекі від поведінки майбутнього гаранта. Такий загалу подобається. Він з народом! Він один із них! Так, “піпл” це подобалося, він шаленів і на кожен хамський його випад відповідав овациями.

Тому рівень і його недержавності аж до “екватора” проявляється щодня в кожному його вчинку. Тому боявся й боїться виходити до людей без шпаргалки, “даби не била відна...”. А в тому недавньому інтер’ю, коли він зібрав журналістів і, напевно, пережив, якщо не шок, то повне розчарування, таки ж усі побачили, що “король” повністю голий. Підбирали для посиденько мовбито “своїх” журналістів, але відчувалися, що він добряче всіх дістав, бо не було догідливих усмішок, згідливого покивування голів, а на обличчях був неприхованій осуд, зневага, незручність, коли гарант ніс якусь примітивну, вибачте, бузу, запливав, прінав і важко випливав із тем маргінальних, несуттєвих, ошкірявся на кожне неприємне запитання і мало не бив себе в груди та перевонував (найперше себе), що він президент. Але як не нагадував про це – аж понад сімдесят разів! – а так у ньому ніхто цього не побачив. Зате запустив “слоган” про державний переворот, про який він знає напевно, що спровокувало миттєвий відтік капітулу з України й падіння гривні. Інвестори кинулися навтішки. Державник, сказали б наші предки, мамі його ковінька! Знову озвався в ньому клон, який може доз-

волити собі пасталакати що хоче. От президент ніяк не озветься!

На жаль, усе двовимірно. Всі побачили погано вихованого, далекого від держави Україна, випадкового, хаотичного, некомпетентного, але самозакоханого і мстивого “гаранта”, нетерпимого до критики, без найменшої гарантії чинити так, як має чинити той таки ж гарант. Кажуть, що наявіть багато з тих, що “покладали на нього надії”, це побачили і сором’язливо зізнавалися: “Не думали, що він такий”. Деякі в прямому телевізійному ефірі запевняли, що вони “лохи”. Дехто брехав, що за “нього не голосував”. І от думаєш: а де ж узялися оті аж 73% “лохів”?

І от найсуттєвіше в цій невеселій “каруселі” на імення державотворення. Ви помітили, дорогий наш 73-відсотковий “людський фактор”, що не лише некомпетентність дуже чітко вимірюється на його “екваторі” керування державою? Не лише помилки, а цілком вмотивовані злочини. Не один, не два і не три. Так може чинити лише ворог.

Аналізуймо! За ким полюють і відкривають провадження і вже багатьох кинули за гррати? Так! Найбільших патріотів: генералів, які воювали за Україну і гнали ворога з української землі. Войнів, що відповіли ворогу, який відкрив вогонь і вбив не одного нашого воїна. Судять волонтерів, патріотів за вигаданими підозрами, підліми, позбавленими будь-яких підстав і законності. Подає гарант в суд на двох патріотів, що посміли висловити своє невдоволення його діяльністю. Зате на всі проґрішення своїх “слуг” гарант заплющує очі. Вседозволеність і безкарність у їхніх рядах зашкалює.

Порошенко – взагалі повна одержимість. Коли б був гарант охрещений, то годилося б звергатися до екзорциста, щоб вигнав з нього того біса, що нашпітує йому вдені і вночі: “Посади Порошенка! Посади Порошенка!” І ці бажання надто далекі від норм правосуддя, а носять характер заздрощів, злочинної непрофесійності і огидної, неприхованої безсorumної мстивості. То це не зрада державі і народу, “піпле”? Як тобі таке “правосуддя” на замовлення? Такі диктаторські ворожі прояви бажання розправлятися з країнами людьми країни нашої, карати їх за те, що вони боронять рідну землю? Може тає чинити не ворог?

А на скільки разів пожиттєвого заслуговує злита ворогові операція із затримки бандитів Путіна вагнерівців, які знишили багато наших воїнів, військову еліту і причетні до всіх резонансних злочинів на Донбасі та у світі? Сам особисто злив операцію! І рік ліпили брехню: “операції не було”, “була, але не наша” тощо.

Під суд кожного, хто запитував про те, чому здав операцію по вагнерівцях: відомого журналіста Юрія Бутусова і розвідників – тури ж. Їх просто звільнено і залишено без охорони! Бо вони повідали всій Україні, що саме Зе злив операцію ворогові, і всі побачили, що це гарант без гарантійного ставлення до своїх обов’язків. І, виявляється, зірвано агентами Кремля у провладних кабінетах не одну операцію і ліквідовано інститут розвідки. Не знав? Не розумів що робить? Коли не дотумкував, що таке ця операція означає, що

це величі зусилля наших розвідників і не лише наших, то навіщо Україні такий гарант, який посвячує у державну таємницю своїх дружбянів – “квартальнів” і легко зливає її! Кротоферма діє. І її завів таки ж він.

А чому було віддано Цемаха – єдиного свідка, який міг би свідчити в Гаазі? Просто віддали його ворогу, бо він міг багато розповісти світові про військову присутність Росії на Донбасі. А куди відпливли гроші, виділені на боротьбу з коронавірусом? Під асфальт і на макети дружбянів – “квартальнів”? Та багато з них перетворилися не лише на державних високопосадовців, непорочних у вмінні виконувати покладені на них функції, а й уміння перетворилися на офшорних магнатів. То що там на стадіоні гундосив “найвеличніший” профшори “бариги”?

Та й украдені у вкладників ПриватБанку аж шість з половиною мільярдів доларів ведуть не лише до “тата Карло” Коломойського, а портрети гаранта заряснили на шпальтах газет у різних країнах. Бо не так багато було у цивілізованому світі випадків, щоб глава держави і його оточення було замаране брудними оборудками і вкраденими у народу гришами, а він “кришував” того, кому заборонений в’їзд в будь-яку країну світу, крім України. Отака “прозорість” вчителя географії Васі Голобородька...

І це далеко не все із “подвигів” “безсрібника” Васі Голобородька, бездарно зіграного в телесеріалі. Але всідній, не спокушений високими критеріями і вищуканими смаками та духовними потребами “піпл” поцінував це як найкращий зразок Голівуду. Скрині Пандори лише почала відкриватися, власне, відразу, з квітня 2019-го. “Горе тобі, земле, коли цар твій незрілий, а владики зранку ідуть”, – ці слова із Псалма про нас...

Думати про Україну і своїх нащадків йому заважає отої невигубний ген двовимірного інтелекту. Лише “людський фактор” може так бездумно і безвідповідально ставитися до себе і до своєї країни. Їхте тепер...

І цей “відосік” про Голобородька – “безсрібника”, на превеликий жаль, має своє продовження. Бо ж проглядають з туманності народного волевиявлення інші образи, крутиші, мудріші, але не українські.

Так, рейтинг і гаранта, і його “слуг” упав, але ще досить великий загал хоче, щоб вся ця камарилья продовжувалася. Це не розчарувало того виборця, якого обкрадає, потоптує і не має за людину ось ця ватага розбійників і пройдисвітів, багато з яких вже накрутили собі на пожиттєве ув’язнення. “Он всює делает правильно”, – почула з вуст софіста-пролетаря. І весь трагізм нашого співіснування з таким виборцем полягає в тому, що тим, хто за своїм інтелектуальним й духовним “природним відбором” стойть на вищих щаблях, усе ж доводиться жити поруч і миритися з тими, що споживають отруйний “борщівник” і не нехтують цим. І це не можна поки що змінити. Бо ж немає іншої України, “немає іншого Дніпра”. А є поки що мрія про народ, який бі відповідав цій благодатній, Богом бережений землі, і який бі мав право сказати: “Ми люди мудрої землі”.

Це величі зусилля наших розвідників і не лише наших, то навіщо Україні такий гарант, який посвячує у державну таємницю своїх дружбянів – “квартальнів” і легко зливає її! Кротоферма діє. І її завів таки ж він.

Люблять кремлівські блазні коментувати історичні події. Бо ж відомо, що футбольний матч, балетну виставу та історію може коментувати кожен. Історія – не математика і не фізика, тут вправлятися може будь-хто. Як пригрозив колись невдоволений вождь усіх народів Сталін товарищі Крупській: ми можемо не вас, а Інессу Арманд удовою Леніна зробити. І зробили б, і шкільні підручники виглядали б інакше.

Щойно нарготався з версії Путіна про Леніна – засновника України, аж тут спікера Держдуми Володіна на історію потягло. На-

Кремлівські блазні не вчили історію: в чому відмінність між генералом Власовим і Степаном Бандерою

Сергій БОРЩЕВСЬКИЙ, письменник, дипломат, експерт Центру дослідження Росії

віть не знаю, де Володін історію так кепсько вчив – у своїй альта mater, Саратовському інституті механізації сільського господарства, де згодом захистив кандидатську дисертацію на тему “Розробка та обґрунтування параметрів вагового дозувального устаткування стеблових кормів”, чи вже в Російській академії державної служби при Президентові РФ. У кожному разі реакція Володіна на марш Бандери у Києві та його заклик до Європарламенту, ПАРЄ та Парламентської Асамблей ОБСЄ про запровадження санкцій проти України потребують бодай стислого коментаря.

Наприкінці грудня минула чергова річниця однієї досить пікантної події в російській історії?

благодійника” у Христофорівці, де довгий час проживала його родина й опікувалася освітою селянських дітей. Щиро подякували шанувальникам і прихильникам його творчості, окрім Валентини Погореловій, вчительці філології із Баштанщини, багаторічній дослідниці життєвого й творчого шляху М. Аркаса, щирого патріота України; працівницям Христофорівського краєзнавчого музею, що був створений лавреатом премії ім. Миколи Аркаса Віктором Москаленком, чия донька Наталія була присутня на урочистостях.

Олександр Лагошняк, кра-

“Щоб заворушилися серця” До 80-річчя від дня народження поета Івана Низового

Криваворукий Ворошилов

Ше височить.

Не менше турбував поета за нехаяний стан доквіля краю:

А вже Айдар не заливає луки...

...Од вітру не стає вода рябою.

Прозору від сонця не стає.

Тече поєдно, мов слоза із ока,

Білинного Дінца сумна притока,

Шо ні води Дінцю не додає,

Ні сили й чистоти не доляє.

Гострим болем озивається в поетовому слові доля української національної культури та мови на Луганщині:

Вже й наша калина цвіте не для нас,

І працьківська мова – в архіві.

І чорні з портreta бровами

Тарас

В невимовному грізному гніві.

З часом цей біль у душі Івана

Низового поглибувався, бо були на те причини:

Яке ж бо татальнє безмов'я

В kraю на kraю України!

Німую самотньо,

Немов я

Зненацька набрів на руїни

Сучасного лже-Вавілону,

Де вимерли мови й нариччя...

Красномовною відповідю

співітчизникам, які бурением й

трагічного 2014-го розгублено

питали себе, як же, мовляв, наші

“брати” та “друзі” -росіяни могли

напасті на нас, звучати і сьогодні

такі рядки українського поета:

Спасибі шовіністам,

Бо ж вони

Мій будяль гнів,

Під’юджують до змагу,

До ведення подальшої війни!

27 грудня 1942 року російські генерали Андрій Власов і Владімір Боярський звернулися до нацистів з пропозицією про створення РОА – російської армії, яка таки була створена і воювала на боці гітлерівців до кінця Другої світової війни. А заарештований гітлерівцями 5 липня 1941 року Степан Бандера з січня 1942-го і майже до кінця 1944 року перебував у таборі “Заксенгаузен”. Згодом він відмовився поставити сили своєї організації під начало того ж генерала Андрія Власова в боротьбі проти СРСР. Тому що бандерівці, якими в Кремляндії досі ляють дітей, воювали проти обох тоталітарних режимів – нацистського і совєтського. Відчуваєте різницю?

Прес-служба МОО НСПУ

“Щоб заворушилися серця”

До 80-річчя від дня народження поета Івана Низового

Криваворукий Ворошилов

Ше височить.

Не менше турбував поета за нехаяний стан доквіля краю:

А вже Айдар не заливає луки...

...Од вітру не стає вода рябою.

Прозору від сонця не стає.

Тече поєдно, мов слоза із ока,

Білинного Дінца сумна притока,

Ш

"Огієнко залишався до кінця днів своїх вірним традиції Шевченкового слова".

Закінчення. Початок на стор. 1

Не дивно, що лідер есдеків Винниченко співпрацював з московськими емісарами Раковським та Мануїльським щодо повстання проти гетьманату, усвідомлюючи, очевидно, що зраджував не Скоропадського, домовляючись з ворогами, а український народ. Саме він пропонує Директорії *"прийняти соцістський устрій"* в Україні, проти чого рішуче виступав Петлюра. Вірячи московським ідеологічним байкам, Винниченко та Мазепа у своїх працях писали про *"громадянську війну"*, *"війну зі своїм народом"*, *"між своїми"*, нагадуючи про схожість сучасної концепції колаборантів, зрадників, опезежистів в оцінках нинішньої агресії Москви. Саме тому постать Огієнка є особливо значущою, оскільки в усі часи він залишався вірним українській ідеї. Цю місію служіння Україні він розпочав ще в студентському середовищі, друкуючи свої статті, праці лише українською мовою, засвідчуячи свідомий вибір на шляху національного просвітництва. Він чинив це в ті часи, коли синдром імперської великороджавності, нетолерантність і ворожість до українськості просякнули всі супільні сфери. Такі наукові особистості, як професор Т. Флоренський, яким у свій час захоплювався студент Огієнко, категорично забороняв йому займатись українознавством, називаючи його *"молодим сепаратистом"*, оскільки був членом Київського клубу російських націоналістів, українофобом, радикальним москофілом. Тому українське національне почуття формувалося не завдяки, а всупереч, під впливом Т. Шевченка, І. Франка, М. Грушевського, В. Перетца, Б. Грінченка...

Не будучи професійним політиком, безпомільно, на відміну від програм тодішньої соціал-демократії, відшукував шляхи визволення України. Вони були значно складнішими, ніж візвільнення від соціально-економічного покріпачення. Адже суть народної трагедії – національне й політичне гноблення, бездержавність українського народу. Пізніше, в період національно-визвольних змагань, у поемі *"На Голоті"* він написе: *"Немає рідної в нас школи, / Своєї церкви в нас нема, / Нема є не буде їх ніколи, / Бо в нас московська тицьма!"*

Ординська Московія була для нього вічною загрозою, чого так і не хотіла (не могла) зрозуміти заражена московофільством частина очільників української революції. *"Русифікація України, – пише Іван Огієнко, – почалася дуже давно... Повстання Мазепине належало Петру і він наважився "Малу Росію к рукам прибрати". Поніс він на Вікторію люту русифікацію і в цюму замірі не спиняється і все своє життя..."* Правда, не спинялися й усі наступні правителі Росії, включно із теперішнім війовничим путіно-диктатором. Саме ці оцінки знаходилися в основі його світобачення. Огієнко вважав, що допоки *"Москва гнітить нам тіло і душу"*, то нічо за таких умов не працюватиме для добра і блага України. Найбільш затребуваний посол Огієнка – успішна реалізація української державної ідеї, що може здійснюватися лише тим політичним, духовним проводом, який не заражений вірусом московофільства, наділений сильним державним і національним інстинктом. Поза українською державністю не уявляв належного захисту і розвою української мови, національ-

Просвітник Нації

ної культури, відновлення стародавньої Володимирівської Церкви. І хоча дорога до цієї верховини українського буття є надскладною, проте мусимо визнати, що без вирішення, нарешті, цього головного українського питання ніякі модернізації та *"реформи"* не матимуть успіху. Оскільки економічна, мілітарна, культурна, соціальна пути держави вимірюються силовою духу, національною свідомістю, громадянською відповідальністю единого Українського Народу. Саме тому теми Шевченка, Хмельницького, Мазепи, історії Української держави, церкви, національної культури, рідної літературної мови, українського друкарства, боротьби українського народу за волю в національно-визвольних змаганнях визначали життєтворче начало світоглядних устремлінь Івана Огієнка. Неприйнятність колоніально-ординського московства, посягань на свободу та національне життя народу, його рідну мову, культуру, історичну спадщину, державність, національну гідність людини безупинно проявлялася в усіх державних і творчих діяннях національного Просвітника.

Ці якісні характеристики видатного державника, вченого, духовного провідника є надзвичайно актуальними для сучасного українського суспільства. Вони містять сенси, необхідні громадянській спільноті, українській освіті, національній системі виховання. Ними має *"жити"* нова українська школа. Бо якою тоді є вартість, коли вона *"не впускаємо"* й надала в зміст освіти на загальнонаціональному рівні ідеали цього великого Українця.

Варто позбутися усталених рудиментів, коли такі *"неформатні"* *"незаконні"* постаті з їх критичним ставленням до радянщини та московщини, *"сепаратистськими"* стремліннями і непереборним потягом до Української Свободи ще донедавна знаходилися серед тих, яким табуйовано було *"вороття до дому"*. Синдромом заподядливості перед *"великоросійськими"* штампами з їх нетolerантністю, ворожістю до українськості просякнута і донині частина інтелігенції, науково-освітня, культурна сфера. У дисертаційних дослідженнях гуманітарного напряму не часто можна знайти посилання на працю Огієнка, зате продовжується безглузде цитування третьорядних *"трудов"* *"вілкоросів"*.

В одному з українських енциклопедичних словників (2014 р.) зустрічається обширна інформація про радянсько-російських *ананьєвих*, *батищевих*, *луначарських*, зате зовсім зігноровано Огієнка та інших видатних українських учених-педагогів. Добре, що в окремих академічних педагогічних словниках (1997, 2001, 2011 рр.) стали появлятися скромні статті про І. Огієнка, а 20 років тому (2002) видано двотомну працю *"Міністри освіти України"*, де здійснено аналіз діяльності міністрів освіти України доби Центральної Ради, Гетьманату, Директорії УНР. У ній згадується, зокрема, що колишній ректор Кіївського національного університету імені Т. Шевченка, академік НАН України В. Скопенко назвав Огієнка *"видатним ученим-енциклопедистом ХХ століття"*.

Коли сьогодні надзвичайно актуальним завданням держави і суспільства є формування української ідентичності, то нагальнюю необхідністю має стати пізнання тих ве-

Чубинський, гуртуючи навколо українське наукове життя, найбільш лютим цензором цього Товариства та донощиком був *"український"* професор *M. Юзефович*. Саме за його *"активної"* участі в Петербурзі відбулася урядова нарада проти українського руху, наслідком чого став Емський антиукраїнський указ 18 травня 1876 р.

Очевидно, І. Огієнко мав рацию, коли, окрім обмосковлених юзефовичів у Києві, давав також нищівну оцінку *"своїм"* скорпіонам на західноукраїнських землях, у Галичині, нагадуючи, як лютував і знушався над українським словом митрополит *M. Левицький*, як жорстоко цензурив його родич, ректор Львівської духовної семінарії *V. Левицький*. Адже саме вони засторонили *"Зорю"* М. Шашкевича тому, що писаний українською мовою, не допустили для розповсюдження 800 примірників *"Русалки Дністрової"*, вчинивши над автором суворе слідство; заборонили у Львові передрук *"Марусі"* Квітки-Основ'яненка і навіть скасували панегір *A. Могильницького* на честь австрійського архієпископа.

Це ті приклади, які не міг з етичних і політичних міркувань обмінити Огієнко, оскільки частина представників *"передніх"* рядів (духовенства, інтелігенції), зрадивши свій народ, не служила йому *"вірою і prawdoю"*. Но незалежно від того, як писав І. Огієнко, до якої партії вони належали (*"русько-польської, русько-австрійської, русько-московської"*), однозначним було його ствердження, що вони продали Народ, який прагнув бути українським.

Як нині слід ставитися до подібних явищ, формуючи архітектуру нашої національної пам'яті? Гадаю, що відповідно до образно-правдивих і справедливих оцінок, даних народом, до якого завжди прислуховувався І. Огієнко. Цю характеристику він описав так: *"Обидва ці Левицькі, і митрополит, і ректор, за час свого урядування безмірно нашкодили, чому громадянство звало цього митрополита *"iродом"*, а його ректора *"navіjsenim..."**.

Своїми науковими розвідками Огієнко застерігав і повчав сущі та майбутні покоління тому, щоби кожен антиукраїнський крок таких *"iродів"* залишався ганебною плямою в історії цих родоводів. Но всі вони: московофіли, полонофіли, карпатороси чи інші *"русини"*, що ніяким чином не були суголосні (навпаки, ворогами) з національною ідеєю соборності й державності українства, не можуть поціновувати народом, який вони так ретиново допомагали уярмлювати.

Важливість наукових, соціально-політичних аналізів Огієнка полягає в тому, що він знаходив глибинні причини, винуватців трагедій і руїн, які переживала Україна, даючи об'єктивну й вод-

ночас нищівну оцінку тим, які ставали на шлях зради, манкургізму, колаборанства, чинячи зло українському народу. Актуальність таких підходів для сучасних реалій є очевидною, оскільки в Україні, що протистоїть нині московській агресії, внутрішні колонії компрадорів, фобів і зрадників українства продовжують здійснювати ту ж саму антисаціональну політику. І проблеми інформаційної політики, вітчизняної освіти, науки, педагогіки полягають у тому, що часто наяву уникнення принципового розгляду та оцінок цих небезпечних рецидивів. Адже, не давши належної відповіді *"зрадливим"* предкам та *"здрасливим"*, унеможливлюється побудова системи етичних і державницьких цінностей в справедливих координатах історії. Мусимо торкатися, насамперед, не просто помилкових суджень та вчинків, що привели до негативних результатів, а усвідомленого вибору ролі зрадника, колаборанта і українофоба. Етика й мотивація вчинку не викидаються узбіч. Но тоді знову народжуватимуться нові манкури, зрикаючись свого народу, його мови, віри, історичної традиції.

Незасвоєні огієнкові уроки зроблять нас індиферентними й байдужими (*"какая разница"*) до зловісної практики сучасних діянь *"provіdnо"* верстви: підтримка й підписання *"українськими"* політиками харківських угода; прийняття мовного закону *"Ka-Ka"* (втілення неовалуєвництва); зрадництво в Криму і на Донбасі; заподінництво *"українців"*, обслуговуючих московську імперію на російських каналах (соловійових, скабесівих, бабаянів, кисельових); звернення 148-ми депутатів ВР України (на замовлення московитів) до польського Сейму щодо *"об'єктивної"* оцінки на Волині трагедії...

Тому сучасне осмислення творчості й духовної спадщини Огієнка, добротні знання джерел і винуватців своїх бід вироблятимуть стійкий національний імунітет відрази до всіх, хто не служив Україні й зрадив своєму народу, хто не сприймає Україну як найвищу духовну цінність.

Услухаймося до суворої правдивості Огієнка щодо московофільства зубрицьких, міських, дідичьких, новицьких..., які називали українську мову *"язиком черни, языком пастуховъ, пасинниковъ, Грицковъ"*; підтримували *"москаль"*, що добре роблять, забороняючи навчати й говорити по українські"; переконували, що *"Русь Галицька, Угорська, Кієвска, Московска, Тобольска й пр. есть одна й тая же Русь"*; готовили лист (Новицький) від 27 червня 1863 р. до міністра внутрішніх справ Петра Валуєва, в якому говорилося, що *"ніякої особливої малоруської мови не було, немає і бути не може..."*, ставши основою антиукраїнського акту. Завдячуячи подібним *"землячкам"* імперії, чужинські держави продовжували жорстокий процес колонізації й деукраїнізації. Різні мотиви формували світогляд і вчинки цих *"діячів"*. Але ганебним є те, що їх вибір був свідомим, продаючись *"за шклянку чаю з малиною"* (Д. Донцов), хто б їм ту шклянку не подавав.

Розвідки в контексті аналізу таких непривабливих персон містять достатньо цінний історичний досвід, оскільки ці гнійні вирахки на українському тлі, в душі були та є загрозою для української справи. На жаль, суспільство вуже

незалежній державі продовжує отримувати неповні, нейтральні знання та упереджені оцінки, що відображають усталену інерцію російсько-радянської філософської, історичної, політичної концепції. Деформованість характеристик життедіяльності і творчості відомих особистостей, самоусунення від правдивих оцінок роблять шкідливу послугу наукі, громадянській освіті, етичним орієнтирам, необхідних для виховання нації. Замало знає студенту, викладачу, педагогу, що *Новицький* – український філософ, психолог, професор Київського університету, популяризатор філософії давнього Сходу, як написано в добrotно підготовленому “Педагогічному словнику” (2001 р.) АПН України. Як і те, що він народжений неподалік Ново-град-Волинського, виховався у родині священика, навчався в Острозькому духовному училищі, закінчував Київську духовну академію, очолював кафедру філософії в Київському університеті святого Володимира. Бо його варто оцінювати (за критеріями *Огієнка*) як розробника антиукраїнського Валуевського циркуляру (12 липня 1863 р.), голову Київського цензурного комітету, що забороняв будь-які книги, написані українською мовою. Оскільки напівправда згубно діє на суспільну мораль.

Національна пам'ять відіграє визначальну роль у становленні української політичної нації. Завдання науки, освіти, культури, інформаційної галузі, політики полягають у тому, щоби не піддавати забуттю власну історію, зокрема й те, що може “не сподобатися”. Ale важливо, щоб вона подавалася об'єктивно, такою, якою була, незалежно, чи слід читати її тільки з “брому”, чи без нього. Bo істинним мірилом громадянського й національного виховання мусить стати **історична правда**. Огієнко впродовж життя безперестану перевував у її пошуках, намагаючись довести всім первородність істин про свій народ, його історію, давнину Українську державу, достойників, що боронили духовність, рідну віру, мову, культуру, національну гідність.

У найскладніші часи, коли “русифікація широкою річкою впала на Україну і робила своє шкодливе діло”, Іван Огієнко презентував у своїх виступах, лекціях, книгах всевісість учнів тих, хто відмінно обстоював українську справу. В “Українській культурі” (1918 р.) він протиставляє запопадливим і зрадливим ученим мужам Києво-Могилянської академії, що склали Катерині II величну оду “на всецважденное прибытие” в Київ, гдій чин українського патріота, письменника В. Капніста, який 1791 р. приїхав у Берлін до канцлера Герцберга, щоби Пруссія допомогла українцям скинути з себе “руське ярмо”. Ale та допомогти одмовилася. Цей епізод, що відбувся 230 років тому, безперервно нагадує нам про історичні паралелі сюжетів, які час від часу відбуваються (-уються) з Україною, прохаючи про допомогу Європі. Ale “коли Україна за право життя / З катами боролась, жила і вмирала, / Європа мовчала” (О. Олесь). І це лише потверджує, що нам варто і зараз передусім опиратися на внутрішню силу власного Народу. Однак, для появи такої сили Україна (як Незалежна Держава!) має перестати “вигодовувати” захланних політиків і поводірів, “захеканих як віл у борозні”

в обслузі московської корми-ги, які нині спішно перекочували із московільських (санкційних) телеканалів до “наших”, “шустеровських”, “співаково-кі-セルловських”, “городно-комаровських”. Не даючи спокою людям ні вдень, ні вночі, волаючими голосами новінських, закликаючи українців на Різдвяний Свята молитися “чужим богам, чужою мовою”. Зомбування на телевізіях дійшло до такого рівня зухвалого цинізму, що вже й запропоновано на вибір кандидатури на майбутнього президента. Дуже прошу, дорогі українці, вибирайте між *городном і портником*. Доборолись...

Огієнко, його помисли, ідеали, позиції й оцінки, якими він жив, як ніколи, затребувані для України й українців. Його знаменний клич, що **самостійна Українська Держава мусить мати незалежну Церкву і соборну літературну Мову**, завжди мобілізував народ, ним захоплювалися духовні провідники й політики. Митрополит Андрей Шептицький у листі до Івана Огієнка пише: “*Baše Високопреосвященство! В усіх справах, що відносяться до української мови, Ваше Високопреосвященство для нас найвищий авторитет*”. А в рідномовному катехізису Огієнко стверджує: “*Народ, що не створив собі соборної літературної мови, не може зватися світовою нацією*”.

Пам'ятаймо, що саме він у бурміні часи визвольних змагань ухвалив для освітніх закладів України правила українського правопису; видав накази, за якими мовою викладання в усіх школах України (початкових, середніх, вищих) стала українська мова; всі дипломи, свідоцтва та атестати видавалися виключно українською мовою; всі написи на бланках, штемпелях і печатах замінені на українські. Саме він забезпечив урядову вимогу, щоби Євангеліє читалося українською мовою; проповіді виголошувалися державною мовою, служби Божі, читання та спів у церквах відправлялись за українською вимовою.

Сто років тому (19 грудня 1921 р.) Симон Петлюра написав найавторитетнішому захиснику Української Церкви Огієнку: “*Причиною загублення нашої державної незалежності, помимо економічно-політичних причин, було незавершення консолідації української нації, брак єдиної державної ідеології, загублення українською церквою тогчасної автокефалії, брак єдиної церковної думки у вищих достойників...* У майбутніх конфліктах нашої держави з Москвою внутрішне місце, ієпархічно дисциплінована українська церква може відіграти велике позитивне значення у вислідах такої боротьби... Така українська церква могла би допомогти зміцненню та впливовій нашої державності...”

У січневі ювілейні дні Великого Українця, окутаними тривогою військової агресії москвінів, вдумуємося в сутність діалогів славетних національних постатьї, що окреслили значущість цінностей Української Мови, Церкви, Історичної Пам'яті, Духовності Соборності задля збереження й зміцнення Української Державності, захоплюючись неподоланою вірою в ці національні святині Батьківщини України визначного Просвітника Нації – **ІВАНА ОГІЕНКА**.

Георгій ФІЛІПЧУК

Письменники і просвітяни Січеславщина гуртуєть свої лави

Фідель СУХОНІС,
голова Дніпропетровської
обласної організації НСПУ

Хочу розпочати цей допис, напевно, з маловідомих для багатьох фактів. А саме дещо послатися на історію товариства “Просвіта” в контексті споконвічної московської дискримінації та нищення всього українського. Як відомо, товариство “Просвіта” як громадська організація було утворене 1868 року у Львові з метою культурно-наукового розвитку, консолідації народної спільноти та піднесення національної свідомості українського народу. У підросійській Україні першінні осередки організації, утворені в 1905–1907 роках в губернських містах, діяли за власними статутами.

Так ось, у “великій Україні” діяльність товариства була припинена за пару років після захоплення влади більшовиками. А в Галичині – буквально у перші дні сучасного державного збору відповідальні особи сповна розуміють, що задання вищої школи сьогодні полягає не лише на підготовці освіченого фахівця-спеціаліста, а й патріота-громадянина. I до світу “Просвіти”, як кузні свідомості, звісно, відносяться.

I тепер про зовсім свіжі факти щодо російського шовінізму-фашизму. 19-го липня 2021 року суд Приморського краю РФ ухвалив рішення про ліквідацію діяльності “Просвіти”. Чому почали саме з Далекого Сходу – не суть важливо. Можливо, що діяльність “Просвіти” у Зеленому Кліні стала поштовхом до формування і проголошення Української Далекосхідної Республіки. Як би там не було, але у липні 2021 року товариство “Просвіта” потрапило під заборону на всій території Російської Федерації.

Про що свідчать ці стислі історичні відомості щодо діяльності товариства “Просвіта”? A саме про те, що з часів царя і по сьогодні Москва вважає цю культурно-просвітницьку українську організацію особливо небезпечним ворогом, що для “путінців” освічені та свідомі українці не менш загрозливі, аніж натовські танки й ракети. Вочевидь, це ще одні “червоні лінії”, за які кривавий кремлівський голомозий карлик не волів би відходити.

A тому можемо впевнено стверджувати: кожний новий осередок Всеукраїнського товариства “Просвіта” в сучасній Україні – це ще одна цеглина у підмурок правдивої, незалежної, демократичної та соборної держави.

Позаяк, як не прикро, нині ми не можемо похизуватися розбудовою “Просвіти” саме на рівні первинних осередків. На відміну навіть від початку 90-х років минулого вже сторіччя, коли просвітяни йшли на виробництво, в трудові й освітні колективи, ця тенденція, принаймні, на Дніпропетровщині, фактично завмерла. хоча, з іншого боку, поява цих рядків зумовлена якраз обнайдливими і позитивними змінами. Про це дещо нижче. Ale зразу хо-

тів би зазначити, що, як на мене, на просвітянському полі регіону з'явилися енергійні та завзяті лідери, котрі у великій мірі й урхомили ренесанс “Просвіти” на Січеславщині. Найперше, це такі подвижники шляхетної справи, як Сергій Тютюнник, Максим Дорофеєв та Олег Василенко.

Їхні новації у просвітянській справі та ініціативи заслуговують на окремий допис, але в даному разі хочу зупинитися лише на імпрезі в одному з новоутворених осередків “Просвіти” в обласному центрі, а саме у стінах Придніпровської державної академії будівництва і архітектури.

Завдячувати цьому треба не лише вже згаданим просвітянським активістам, а й ректору вишу Миколі Савицькому та проректору з виховної і навчальної роботи Галині Євсєєві. Ці відповідальні особи сповна розуміють, що задання вищої школи сьогодні полягає не лише на підготовці освіченого фахівця-спеціаліста, а й патріота-громадянина. I до світу “Просвіти”, як кузні свідомості, звісно, відносяться.

Відома річ, що не могли оминути ініціативу дніпрівських зодчих і місцименни Січеславщини. Адже справжній український літєратор по суті вже просвітянин. Тому одного грудневого дня на зустріч до просвітян ПДАБА завітав письменницький десант Дніпропетровської обласної організації НСПУ. Вже перші хвилини нашого спілкування подарували приемні несподіванки. Bo, як виявилось, i майбутні специалісти-будівельники, i їхні викладачі жуваво цікавляться як літературою, так і українською культурою та історією.

Модераторка імпрези – доцент кафедри українознавства, докторантка освітньо-просвітницької організації особливо небезпечним ворогом, що для “путінців” освічені та свідомі українці не менш загрозливі, аніж натовські танки й ракети. Вочевидь, це ще одні “червоні лінії”, за які кривавий кремлівський карлик не волів би відходити.

“...Молитовний початок читань, який запропонував присутнім протоієрей Сергій Нарольський, створив особливу атмосферу творчого і просвітленого спілкування. На одному подиху промовили читання, які поєднали поезію Анатолія Шкляра, творчі роздуми прозаїка, автора численних історичних романів Володимира Кільченського, ліричну проникливість малої прози Євгенії Яворської, щемливу ніжність поезії Марії Дружко, пристрасність поетичного слова Оксани Ігнатенко. Долучилася до письменницьких виступів і наша колега, заступниця декана економічного факультету з виховної роботи, кандидатка історичних наук Валентина Бабенко.

Поруч із розкошуванням художнього слова, зустріч напо-

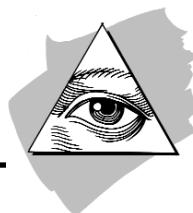
внили і перспективні обговорення нових можливостей у роботі товариства “Просвіта”, які представив почесний консул Бразилії в Дніпрі Олег Василенко, закликавши студентів активно долучатися до нових форм інтернет-спілкування та презентації себе і свого вишу перед українцями, які проживають сьогодні більш ніж у 130 країнах світу”.

I про найголовніше. За умов вже фактично агресії Московщини проти нашої Вітчизни мусимо донести буквально до кожного прості, але дуже важливі істини. Русифікація та національний нігілізм – це не лише нищення нашої мови, традицій та національної ідентичності. Це спотворений спосіб життя, а головне – це влада, позбавлена державного мислення і турботи про землю і той народ, про який вони мають піклуватися.

Є коло тем, які викликають не просто роздратування, а людь у російських шовіністів, наших хохлів-безбатьченків, у тих, хто, попри здоровий глузд, і логіку сьогодення, продовжує залишатися з впертістю п'яного “саветським чававком”. Очевидно, що це згадки про Конотопську битву, Мазепу, січових стрільців, петлюрівщину, УНР, бандерівський визвольний рух, ОУН, УПА, Національну Церкву і ще про все те, що стосується проявів самостійності та непокори нашого народу у відносинах з Москвою, в прагненні справді бути господарем власної долі.

I вся ця тематика має стати зrozумілою для кожного, хто вважає Україну своєю Вітчизною. Насамкінець зустрічі я передав шановній пані Ларисі Богуславській текст вірша “Ми – українці”, як не прикро, вже покійного нашого колеги Володимира Сіренка. Домовилися, що твір на тему цього талановитого вірша стане одним із домашніх завдань студентів ПДАБА.

*Ми українці – нація Тараса,
Ми – Сагайдачні і Кармелюки,
Коли прийшли ми – не пол*

Вадим ПЕПА

Упродовж століть український народ, а з ним і весь світ, вірили поданому в літописах: "Коли ж поляни жили особно і володіли родами своїми, бо й до сих братів існували поляни і жили кожен із родом своїм на своїх місцях, володіючи кожен родом своїм, то було [між ними] три брати: одному ім'я Кий, а другому – Щек, а третьому – Хорив, і сестра їх – Либідь. І сидів Кий на горі, де нині узвіз Боричів, а Щек сидів на горі, яка нині зветься Щековицею, а Хорив – на третій горі, од чого й прозвалася вона Хоривицею. Зробили вони городок [i] на честь брата їх найстаршого назвали його Києвом. І був довкола города ліс і бір великий, і ловили вони [тут] звірину. Були ж вони мужами мудрими й тямущими і називалися полянами. Од них ото є поляни в Києві й до сьогодні" (Літопис руський. – К., "Дніпро", 1989. – С. 4-5).

Накручене не настільки хитро, як можна було сподіватися. А туману напушено, що й не проглянути. Імовірно, розраховано на нетямуших у майбутньому. Бо хто ж автори? "Попи корсунські" та їхні спадкоємці. Їх привів із Криму князь Володимир Великий, проголошений згодом Рівнопастольним. Прислужники всевладного володаря та його наступників гнули спини, мудрували лукаво при свічках у тъмних келіях. Вони – ревні послушники християнської віри. Їхні руки й помисли сковувала "візантійська ортодоксія". Мусили неухильно дотримуватися принципів нової релігії, яка неприміренно проклинала й викорінювала попередні "язичницькі" уявлення про довколишню природу й світобудову.

Коли апостол Андрій "став під горами на березі", на Дніпровому, то нібито не побачив довкруж жодної живої душі. Скрізь безлюддя. Ті самі писці начебто заблудилися, як мовиться по-народному, між трьома соснами: "бо й до сих братів існували поляни і жили кожен із родом своїм на своїх місцях, володіючи кожен родом своїм". Сказали, та не доказали. З якого ж часу "існували поляни"?

Безперечно, літописцям уві сні не могло привидітися, що предки українського роду успадковували матеріальні й духовні здобутики Мізинської та Трипільської археологічних культур. За розквіту наступниці одні з найперших хліборобів на життедайній планеті після тисячоліть збиралня дармових плодів земних, риболовлі та полювання на диких звірів десь сім тисяч років тому заходилися скородити землю та сіяти жито, пшеницю й усяку пашню.

Видатний французький письменник Оноре де Бальзак п'ять разів навідувався до Києва, до Евеліни Ганської, яка мала особняк на Печерську. Поєднані взаємною симпатією, двадцять років вони чекали, поки помер законний літній чоловік обранці вссесвітньо відомого майстра слова. Наскільки нерозлучні парі пощастило – кожний може судити з того, що подружжя прожило у шлюбі лише рік...

У своєму щоденнику Бальзак записав: "Після того, як я побачив католицький Рим, я відчув живе бажання бачити Рим православний. Петербург – це ще місто-дитя, Москва щойно вступила в поважний вік, але Київ – це вічне місто Півночі... Я побачив північний Рим, православне місто з трьомастами церков, багатства Лаври, Софії..."

За легендами, новонароджених Ромула Рема вигодувала своїм молоком вовчина. Ромул підступно позбувся брата. Внаслідок цього ім'я удачливішого – в назві "вічного міста". Причому перший голосний звук у топонімі позначає мінлива, як у калейдоскопі, "омега". Через те в Італії співають "Аріведерче, Рома!" А в багатьох країнах у вжитку Рим.

У виданій 2020 року книзі обсягом 238 сторінок з назвою "Володар Грому" я доводжу, що Кий із братами й сестрою – не пониженні "візантійською ортодоксією" до рівня князів, а божества астрального культу українських предків. Посилаюся на визнаного візантійського історика Прокопія Кесарійського. Він із VI ст. провіщає: "...племена ці, Sclaveni й Antes, не управ-

Чи був Кий перевізником?

ляються однією людиною, а зтародавна живуть у народовладді, і від того у них вигідні й невигідні справи завжди ведуться спільно... вони вважають, що один з богів – творець близькавки – саме він єдиний владика всього, і йому приносять у жертву биків і всяких жертвових тварин".

"Батько історії" (такою характеристикою знаменитого історика Геродота увічнив Марк Туллій Цицерон) подав моду не називати чужих богів, а винятково своїх. Це припало до душі римським, візантійським і особливо арабським авторам писемних джерел, для яких великий аллах – понад усе. Ще об одне спотикається, звертаючись до Прокопія. Десь сім тисяч років тому всюди-сущі елліни, побачивши перших хліборобів українського роду, найменували їх "скави". Копачі. Георгос – землероби. По-українському – хлібороби.

У VI ст. якийсь Псевдо-Кесарій, маєтесь, зі злим умислом, додав у слово "скави" одну-едину літеру – "л". Вийшло "склави", по-грецькому – раби. Піддався на провокативне й Прокопій Кесарійський. З-під його стиля не первинне "скави", а Sclaveni.

Так виходить, що технічний прогрес семимильними кроками випереджає духовний розвиток людства. До чого призведе наявна суперечливість – покаже майбутнє.

Хоч-не-хоч, прислуховуйся до літописного: "Інші ж, не знаючи, говорили, ніби Кий був перевізником, бо тоді коло Києва перевіз був з твоєї сторони Дніпра. Тому [i] казали: "На перевіз на Київ". Коли б Кий був перевізником, то не ходив би він до Цесаропрада. А сей Кий княжив у роду своєму і ходив до цесаря. Не знаємо, [щоправда, до якого], а тільки про те відємо, що велику честь, як ото розказують, прийняв він од [того] цесаря, – котого я не знаю, [як не знаю] і при котрим він цесарі приходив [туди]" (Літопис руський. – С. 5-6).

Слід у слід за Геродотом: "як кажуть", "є й другий переказ"... Відмінність лише в тому, що "батько історії" не боявся написати: "але я тому не вірю". Літописець же ні в якому разі не смів ухилятися од "візантійської ортодоксії". А вона в буквальному значенні цього слова виривала зі свідомості українського роду предковічну пам'ять, особливо прадавні, осуджені, як "язичницькі", осмислення довколишньої природи й світобудови.

Упорядник "Літопису руського" Л. Махновець до літописної плутанини про те, що Кий "ходив до цесаря", подає примітку: "Можливо, до Юстиніана I, візантійського імператора, що зійшов на трон 527 р." Якраз із 527 р. Прокопій Кесарійський був радником полководця Велізарія, якого цінував Юстиніан. Майбутній історик брав участь у походах проти персів, вандалів і остготів. Природно, що він – автор "Історії війн Юстиніана" (8 книг). Окрім того, Флавій Петро Савватій Юстиніан, що походив з Македонії, титулував себе Цезарем. Здобув славу як "Великий переможець Аламанський, Готський, Франкський, Німецький, Антський, Аланський, Вандальський, Африканський". Приєднав се довкруж, скільки очі бачили, до Східної Римської імперії, яка віddилася від могутньої Римської після того, як германський полководець Одоакр посадив на її трон свого сина. Готи, франки, алемани, анти визнавали себе васалами Великого імператора.

Не було б потреби все це деталізувати, якби в числі піданих не згадувалися анти. Саме на них видатний історик Михайло Грушевський вказував як на предків українського народу. Понад те: 1848 року ко-зацьке військо під проводом Богдана Хмельницького здобуло гучні перемоги над польською шляхтою під Жовтими Водами і в Різаному Яру під Корсунем. Ставши в травні тaborom у Білій Церкві, "Зиновій Богдан Хмельницький, Гетьман славного війська Реєстрового, Запорозького і всієї по обох сторонах Дніпра сущої

України" вважав за потрібне заявити: "шляхетним і посполитим, більшого і меншого чину людям, а особливо шляхетно уродженим козакам і всій братії нашій сим універсалом нашим ознаймуємо"...

Цитую головне зі знаменитого Білопірківського універсалу видатного гетьмана Богдана Хмельницького за взірцем, поданим у сучасному перекладі "Історії Русів". Автор знаменитого твору, як і піснетворець "Слова о полку Ігоревім", не назав себе, бо остерігався наразитися на розправу. Як крізь щілини між каменями, пробиваються паростки правди:

"Навіть стародавній Рим, що може називатися матір'ю усіх європейських міст і пішався колись своїми шістьмастами сорока'тьма тисячами війська, в давні віки взяла й чотирнадцять літ тримала далеко менша проти згаданої збріна бойова сила русів із Ругії від Балтицького або й німецького пomer'я, на чолі яких стояв тоді князь Одонацер, – сталося це в році 470 після Різдва Господнього, отож ми ідемо за прикладом наших давніх предків, отих старобутніх русів, і хто може заборонити нам бути воїнами і зменшити нашу лицарську відвагу".

I на похороні славетного гетьмана його секретар Самійло Зорка звеличував покійного: "До тебе звертаю добру мову, милий наш вождю, державний руський Одонацерю, славний Шандербеку, гетьмане славного всього Запорозького війська і цілої великоруської України, Хмельницький Богдане, до тебе мова, скутого зараз між чотирма дошками і мовчазного, вимови й розпоряджені якого нездовго перед тим слухало нас сто тисяч, і ми готові ставали на всякий твій кивок".

У знаменитому "Літописі" Самійла Величка проголошено те саме, що й у віконном універсалі Богдана Хмельницького:

"Наши предки русичи в п'ятому столітті під проводом короля Одонацера не тільки перемогли численніші римські легіони, але й Рим здобули й 14 років панували в тій столиці світу". Дослідники в Україні не привертали до цього належної уваги, вдоволяючися подачками зі столітів законодовавців історичної моди в Санкт-Петербурзі – Петербурзі – Петрограді – Санкт-Петербургі й Москві. Час уже заявить, що українські предки – одні з повноправних творців європейської цивілізації.

Генна пам'ять незглибима. Підсвідомість кожного вищого створіння береже щось із пережитого його родом за неміряні тисячоліття – "від сотворіння світу", як сказано в Біблії. Озвучують вікопомне генії та видатні особистості. Чи треба доказувати, що хоча б і та ж "візантійська орто-

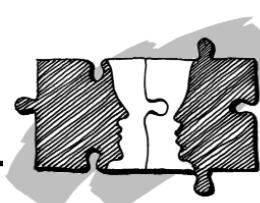
доксія" дотепер справляє колосальний вплив на християнський світ.

Прадавнє не лише може приснитися, а й озивається в картинах народних художниць України Марії Приймаченко, Катерини Білокур... І не лише в творах живопису, а й у пророчих словах поетів з Божою ласки чи Божого благословення...

Що ж стосується Прокопія Кесарійського, то він найбільше потішив обивателів памфлетом "Таємна історія" су-проти Юстиніана та його дружини Феодори, такої ж ненаситної в блуді, як і Катерина II. Від прозірливого ока історика й письменника ніщо не могло приховатися. Чому ж тоді з-під його стиля немає не те, що жодного слова, а й найменшого натяку на відвідини Києм з Русі Візантії, як це хоч і невпевнено, припускає упорядник "Літопису руського" Л. Махновець? "У рік 6496 [988]" єпископ корсунський нібито зцілив Володимира, згодом Рівноапостольного, від сліпоти. Київський князь запевнив візантійських цесарів Василія і Костянтина, беручи шлюб із їхньою сестрою на ім'я Анна, на, що прийме хрещення разом "з усім своїм народом". Далекі, здавалося б, арабські історики не проминули зауважити: "а то народ великий". "Шила в мішку не утагі" – бозна з якої давнини проголошує українська народна приказка. То що ж криється за літописним – "інші ж, не знаючи, говорили, ніби Кий був перевізником"?

Мій земляк Володимир Ятченко з Черкащини, нині – професор Державного університету телекомунікацій (Київ), підказує ймовірну розгадку. Як доктор філософських наук він працював у вищому навчальному закладі в Улан-Баторі. Автор книги про монгольських шаманів та загалом шаманство, а також видань про відображення прадавніх уявлень українського роду в казках. Разом із ним дійшли висновку: літописець не зі стелі взяв, що "й до сих братів існували поляни і жили кожен із родом своїм на своїх місцях, володіючи кожен родом своїм". Це ж усупереч "візантійській ортодоксії". А бач, змігнуло. Ніщо не залишається поза увагою допитливих.

Ми ж із моїм однодумцем озброєні знаннями про Мізинську та її спадкоємницю Трипільську археологічну культуру, а заодно про правічні осмислення довколишньої природи й світобудови пращурами українського роду. Якщо "Кий був перевізником", то, мабуть, за віруваннями родів, які жили "на своїх місцях". Чом би й ні? "Творець близькавки", як провіщає з VI ст. Прокопій Кесарійський, або в моєму виданні 2020 р. "Володар Грому" – не хто інший, як Кий. Він – рівнозначний божеством олімпійської сім'ї на найвищій горі в Греції. Тож не лише страхе, примушує кожного здригатися, затамувавши подих, а може й відбрати життя. Переправляє покійників, не піднімається рука написати – через Дніпро – так, як Харон з давньогрецької міфології через річку Стікс у царство мертвих. Похмурому старцю в лахміті, за уявленнями еллінів, належалася пла-та – яксь копійка під язиком мерця. Цього звичаю дехто дотримується й "до сьогодні" – запозичу вислів з літописів. Колись під язик клали якийсь гріш для перевозу. Осуджені "візантійською ортодоксією" цього забобону в церковних джерелах достатньо. Тепер же сповідники "старосвітського" про всяк випадок кладуть монету в труну. Вірують, що гріш може знадобитися для оплати за перевіз на той світ. Так само, як і Харон, Кий – "перевізник" винятково в один бік. Назад повернення немає і бути не може. Суголосного з еллінським, як пізніше з християнським, в українських звичаях – сила-силенна. Є надія, що проникливий розум зд

не дано було збегнути духовну велич видатного письменника: “Передо мной предстал маленький человечек, толстый и жирный”. Такого ж рівня кремлівські випади супроти багатостражданальної України.

Путін з провладних телеканалів “просвіщає” мільйони глядачів і слухачів: “Русские и украинцы – это один народ. Как морда, где есть мокша и ерзя”. Сам же претендент на довічну владу – вепс. Давньоруська назва того племені – чудь. “Приют убогого чухонца” “на берегу пустынных волн” – так у поемі О. Пушкіна “Мідний вершник”. Компактно оселялися в Карелії. Антропологічно відносяться до монголоїдної раси. Не слов’янського походження у президентській команді Путіна – міністри закордонних справ, оборони і “патриарх всеї Русі” мордвин Гундяєв. Відкинули збанкрутілу комуністичну ідеологію, запроваджують православ’я. Не лише проповідують, а й розширяють, елико мoga, “руsskij мир” і “славянськое единство”. Свята святих для скутих одним ланцюгом – “единоначалие”. В один голос підспівують великороджавнику Путіну: “Я пою русские песни. Они мелодичные и содержательные”.

Доле праведна! Науковці в Україні не можуть дійти згоди, яке ж неоглядне море народністю багатства успадкове з давніх-давен український народ – двісті тисяч значно більше текстів, окрім літературних мелодій? Мова одного з найбільших європейських етносів на міжнародних оглядинах визнається однією з найрозвиненіших у світі й другою за милозвучністю після італійської. “Розпягайте, хлопці, коні” чи “Всюди буйно квітне черемшина” лунали та й тепер звучать усупереч задушливій політиці “от Москви до самих до окраїн”. А до чи його ж слуху долітали коли-небудь пісні тих, хто мокша, морда, ерзя, вепси?.. Хто ж їх заглушив? Чи не царат і його послідовники або спадкоємці – комуністи-інтернаціоналісти? Свого часу О. Пушкін нарікав: “Присвоили себе насильственной лозой И труд, и собственность, и время земледельца”. Додати б ще: і пісню, і пам’ять, і неміряні тисячоліття перебутого й пережитого кожним родом. Коли попалися в лабети царської та комуністичної імперій, стали безрідними. “Гол как сокол”. Якщо й припираються якимось лахміттям, то хіба що шовінізмом з чужого плеча.

Не приведи, Господи, до безпам’ятства, до втрати національної ідентичності, до затуманення української національної свідомості! Хто з майбутніх поколінь може погодитися на таку ж глухоту й безмовність, на які приречні в РФ мокша, морда, ерзя?.. Було вже, будо в неволі, в ярмі. Виривав із горла болючі слова пекучий відчай:

Кобзо ж моя, дружино вірна,
Де же мені тебе діти?

А чи у чистому полі спалити
І попілець по вітру пустити?

А чи на могилі положити?

За моїм здогадом, “Господин Великий Новгород” – не щось інше, як відгалуження від Тріпільської, а, може, від її попередниці – Мізинської археологічної культури. Саме через це цар Іван Лютий зі звірячою ненавистию розправлявся з новгородцями. За його дикими наказами опричники із притороченими до сідел собачими головами вигубили, винищили масу безневинних душ. Річка Волхов наситилася кров’ю настільки, що не замерзала навіть у люті морози. Дощенту розорений край був доведений до того, що, як і під час Голодомору-Геноциду 1932–1933 років в Україні, люди пойдали своїх майже бездиханих дітей, а то й викупували із сякіх-таких поховань тіла мерців, щоб, божеволіючи, насититися...

На 101-му кілометрі по дорозі до російського міста Володимира перед входом до музею-заповідника “Александровська Слобода” відвідувач зустрічає напис: “Резиденция Ивана Грозного. Гордость России”. Саме в тій “обителі” сатрап убив свого сина ударом у скроню важким посохом, з яким не розлучався ні на мить. Спадкоємець престолу намагався заступитися за свою дружину, коли його батько накинувся на неї зі звинуваченнями за не той одяг, що його освячував “Домострой”. Почесного титулу – “Гордость России” – тиранозавр удостоївся на всенародному опитуванні, проведенному московським телебаченням.

Випередив у цій “номінації” “беснуючого зверя” Петра I, якого Лев Толстой пріпечатав до ганебного стовпа – “мужеложствуєт”. Як саме – написав польський історик Казимир Валишевський: “За відсутності жінки, Петро неодмінно складав на її місце кого-небудь зі своїх денщиків... Якщо в бідолах бурчало в животі, цар зіскачував і немилосердно бив його”. Чому б почилі у бозі “Гордости России” не претендувати в імперії на “всенародне” визнання? Ще б пак! Д. Лихачов, “совесть русского народа”, зі слів екс-президента М. Горбачова, “збагачував” темні маси простолюду: “Грозний” – “ярчайший публіцист” і “композитор того времена”.

Нехай би потішалися собі ті, кому Бог судія. Так ні ж. Не лише пропагується деспотичне на всі заставки, а й утягується в непролазне болото Україна. У незнищенні пам’яті українського народу Петро I – “скажений свят”. Божевільна в розпустстві Катерина II – “вражна баба, клята сука край веселій занапастила”. У нинішньому Санкт-Петербурзі до пам’ятника “беснюючemu зверю”, за присудом Л. Толстого, товпляться засліплі імперською величчю. В Одесі до ніг кам’яної подоби блудливої голышинки німецького замісу отетерілі шанувальники покладають букети квітів. Але небезпечним є те, що наукове пізнання не воскрешає минуле так, як належалося б. Невже українська національна свідомість не спроможна на таке ж самоутвердження, як елліни з іхньою міфологією, щоб стати взірцем для всього людства, як “сини Ізраїля” в Біблії?

Перша книга Мойсеєва: Буття. “І закликав Господь Бог до Адама, і до нього сказав: “Де ти?” А той відповів: “Почув я твій голос у раю – і злякався, бо нагий я, – і сковався”. Яхве-Єгова настановлює обраних із кожним іхнім кроком у майбутнє. І вони розуміють віщи слова. А українська мова за останнє тисячоліття від яких тільки кривд не потерпала! І досі знущаються хто завгодно.

У прямому ефірі перед масами телеглядачів Путін заявляє: “Ереи в Ізраиль приїжають из Африки, из Европы, из других стран мира. Из Африки вообще черненькие приезжают. Из Европы приезжают, говорят на идише, а не на иврите. Вроде не похожи друг на друга, а все равно еврейский народ дорожит своим единством”. Радянський Союз, розпад якого не дає спокою Путіну, неабияк посприяв укоріненню єреїв у державі Ізраїль. А в Москві єреї примножували “руsskij мир”. Переварювалися, як у киплячому казані, на “единий народ” разом із тими, хто морда, мокша, ерзя, вепси. Щоправда, лавреат Ленінської і Сталінської премії С. Образцов, народний артист СРСР, головний режисер театру ляльок у Москві, заявляв: “Я – українец”.

З якої ж причини спостерігалася масова еміграція в Ізраїль? Хоча були випадки, що й назал поверталися визнані в Москві найбільш знаменитими. Адже в невеликій країні заробіткі не ті, до яких вони звикли в неозорій імперії. Втім, є інші приклади. Польський просвітитель М. Стрийковський зізнавався: “Жив не для того, щоб іссти, а ів, щоб жити”. Не додав – “і мислити”. Залишенні ним вагомі історичні праці перевонкливо промовляють за нього, одухотвореного.

Друга світова війна забрала мільйони українських життів. Незрівнянно більше захватнув царат і комунізм – імперії убивць. Українці ніколи не тероризували росіян і не знищували, як “единий народ” чи “братський”. Натомість з боку північного сусіда дотепер чиниться те саме, що 1708 року в Батурині й 1709 року під Полтавою. Який же титанічний спротив загрозливому необхідно вивулканювати сучасникам, щоб утішала “В своїй хаті своя правда, і сила, і воля!” Святе право бути господарями у власному домі заповідав нашадкам Великий Кобзар, котрий за втіленням у пам’ятниках на земній кулі – другий після Будди.

Від пережитого за минулі тисячоліття нікуди не подітися. Та чи й треба, як воно на віки-вічні в підсвідомості, в душі й серці кожного й, понад усе, – у генній пам’яті. Шлях до світлішого майбутнього вказують прозірливі Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка... Доле праведна, відведи й заступи від згубної напасті!..

Берегиня Буковинської “Просвіти”

Світлана МАСЛОВСЬКА, голова Заставнівського осередку ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка

**Вже чимало часу
“Просвіта” Буковини
асоціюється з ім’ям і
прізвищем Марії Пелех.
Так, за останні 15 років,
відколи ця жінка-інтелі-
гентка працює відпові-
дальним секретарем об’єднання, ке-
рували товариством різ-
ні відомі люди краю. Але
незамінною помічни-
цею, своєрідним про-
світицьким “локомотивом” була
і є нині Марія Максимівна.**

Неспроста нашу колегу-трудівницю називають берегинею Буковинської “Просвіти”, її хранителькою, просвітнякою матір’ю. Її працелюбність, надзвичайна відповідальність, порядність, мудрість, наполегливість і щире вболівання за долю України є прикладом для багатьох просвітіян. Господь наділив нашу колегу особливою цілеспрямованістю рухати “Просвіту” вперед, і вона ніколи не зраджувала цьому покликанню. Ніхто з нас, нинішніх просвітіян, не знає, якою була громадська організація, котрій виповнилося вже 153 роки, якби не наша колега, котра своєю рішучістю, енергетикою та харизмою спонукає нас до просвітицької діяльності.

Скільки ж літ минуло від того світанку, котрый вперше побачила синьоока дівчинка і... почула “Ой, радуйся, земле, Син Божий народився...”. Побачила й почула, хоча й не усвідомлювала 75 років тому, що Всешишній подарував її батькам доню-перлинку в день Різдва. Тож і назвали дівчинку, як і Матір Господню, Марією. Це не збіг, бо у світ прийшла не звичайна дитина, а з великою місією – робити його (світ) досконалішим, а людей – добрішими. Йшла до цієї мети непростою стежкою, адже в ті далекі, 40-ві, роки голодомору на Буковині вижити було дуже важко...

У рідному селі Подвірна Новоселицького району, що на Буковині, закінчila восьмирічку, у райцентрі – середню школу. Успішна випускниця філологічного факультету Чернівецького держуніверситету. Красиву та горду дівчину помітив парубок із Лемківщини Володимир Пелех, з яким створили сім’ю, народили чудових синів.

Працювала вчителькою української мови, дикторкою районного та обласного радіо, методисткою управління Чернівецької міської ради, де наполегливо й переконливо пропагувала українську мову, особливо в румуномовних школах. Відомий журналіст України, двічі володар “Золотого пера” Пелех разом із молодою дружиною Марією були надзвичайно товариськими, збирали у своїй оселі численних друзів.

Параодоксальний трагізм долі: Господь забрав чоловіка у засвіті. І, здавалося б, для жінки життя скінчилося. Але піднялася, зібралася з силами, обняла дітей і продовжила жити – не для себе... Для родини, яку обожнює, для “Просвіти” – її незамінної віддушини. З головою поринула в роботу на громадських засадах, очоливши Чернівецьку міську “Просвіту”. Бо хто, як не вона – активна, впевнена в собі й колегах-педагогах, з якими організовувала й ініціювала різні семінари, патріотично-виховні заходи, поетичні конкурси та наукові конференції з питань державотворення та збереження культури рідної мови, національної свідомості молоді. Її креативні та пізнавальні тематичні сторінки “Освітянин”,

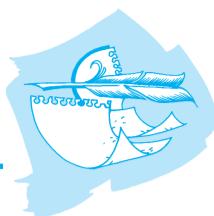

“Сьомий урок” у різних обласних виданнях і досі пам’ятають. Як і збірник диктантів на тематику історії Буковинського краю. Долучала учительство краю до всіх патріотичних заходів, а ще – до збору коштів на Тарасову церкву, пам’ятник українській писемності (літописцям) у Чернівцях тощо.

Понад 15 років журнал “Буковинська ластівка” – під її опікою і керівництвом. Цікаві рубрики, поетичні та прозові конкурси, фотовиставки, різноманіття публікацій, матеріалів – то плід її фантазії для юній учителів, особистостей краю та науковців, звичайних читачів – це надважка праця, від якої Марія Максимівна і досі не відмовляється, натомість отримує задоволення та натхнення продовжувати її надалі.

З 2007 року пані Марія – відповідальний секретар Буковинської “Просвіти”. Себто права рука ще донедавна голови об’єднання Остапа Савчука, а нині – Віри Китайгородської. Не лише як відповідальний секретар, а й як істинна патріотка-віблівальниця за все українське, вона міцно тримає руку на пульсі “Просвіти”. Її пильне око, гострий розум, щирість душі не пропустять жодної пам’ятної дати, яка символізує українськість, нашу єдність, культуру, освіту, болі народу за російсько-українську війну на Сході держави, створення єдиної Помісної Православної Церкви України. Її невтомність – це і співпраця активу “Просвіти” з бібліотеками, музеями, з районними осередками, з молоддю – з вишами, коледжами, школами Буковини... Всього насправді не перелічиш...

Марія Пелех заслужено отримала чимало відзнак. Вона – відмінник освіти України, лавреатка премії імені Юрія Федьковича та інших премій, має найвищу просвітицьку нагороду “Будівничий України”. Давно заслуговує на орден Княгині Ольги! Бо й сама є княгинею “Просвіти”, якою живе, без якої не бачить свій шлях, яку завжди підіймає, якій відає себе сповна, незважаючи на проблеми зі здоров’ям – байдориться, ніколи не скажеться, навпаки – підтримує кожного просвітінину і тримає нас міцно у своєму просвітицькому колі. З привітною усмішкою, принциповою пропросвітнською позицією, аби ми не розслаблялися, не забували, що прийшли у цей світ не заради матеріальних благ, а жити для інших – колег, друзів, України, родини, мі

“Наближалася Свята вече́рія, коли ніхто не повинен
лишатися без даху над головою і голодним.
Так заведено у нас в Україні”.

Галина ПАГУТЬЯК

У Діда й Баби на хуторі не було ні інтернету, ні телевізора, але вони добре знали, коли настане Різдво, бо напередодні на небі з'являється Різдвяна Зірка. Хутір був трохи далеченько від села, там у Катрусиній крамниці вони теж могли дізнатись всілякі новини, у тому числі й оцю. Влітку й восени до крамниці ходила Баба, а восени і взимку – Дід. Купували там оселедець, кільку цукерки, нитки, сіль, сірники та все, що душа забажає. А на господарії мали вони корівку Параню, песика Дунай, кота Мурчика, з десятком курочок і три вулики. Часом, коли було нудно, Дід просив Бабу почитати йому Українські народні казки. Він і сам умів читати, але з бабиних уст вони виходили солодчими. Найбільше любив дід казку про Летючий Корабель. Літаки часом пролітали над їхнім хутром, але дуже високо. Натомість Летючий Корабель уві сні пролітав, ледь не торкаючись вищень і яблуні, і оминав вершок дуже високою груші. Вітрила на ньому були шовкові, блакитні, щогли срібні, а сам корабель був як на малонку в книжці – у вигляді птаха. І в тому кораблі стояв малий хлопчик з білими кучериками і махав Діду рукою. А Дід – йому.

Того ранку Баба послала Діда до крамниці за цукерками, бо ж завтра прийдуть колядники. Сільські діти любили провідувати їх на хуторі, в маленький хатинці, де ялинка була підвішена до скелі, а господарі ще й могли навчити давніх колядок. Снігом цього року хіба притрусило, день був ясний і дід збирався купити крім цукерок ще й ковбаски – собі та котику з песиком. Без песика Дунай він ніколи не ходив до крамниці. Той би йому ніколи не пробачив. Кіт Мурчик був одної масти з Дунаем – обидва чорно-блії. Провівши до хвіртки Діда з песиком, Мурчик побіг до хати гристи і звясяв пильнувати тісто на пампухи, щоб нікуди не втекло.

– Ох, і холодно! – пожалівся він Бабі.

– Та хіба ж то холод? – відповіла баба, заправляючи кутю маком. – От раніше були холоди! А тепер так собі – холодець.

При слові холодець кіт облизався і зауважив:

– А чи не час подивитися, може, наш холодець вже зварився?

– Щойно дивилася. А мак не побілів – погано дід старався.

– Та ви самі казали, що досить терти.

– Диви, як то ти все помічаєш!

– Така моя робота, – скромно муркнув кіт, вмощуючись зручніше на лежанці.

– Добре котом бути.

– То вашим з дідом котом бути добре, а не всі ж такі, як там кажуть, милосердні до нашого Божого створіння.

– Не підлизуйся, котусю, бо пішло разом до стололи на інспекцію.

– Ліпше до комори. Може, туди всі хутірські миши позбігалися на сальце та м'ясце.

– Зарац дістанеш від мене, розумнику!

– Бабусю, а там на ялинці мала бути сува, де вона ділася?

– Невже забув? Ти ж її розбив торік.

– То не я!

– А може, і я, – подумав про себе Мурчик. – То так давно було. Але якби я був битий, то би запам'ятав.

Дід з Дунаєм йшли рівненькою, підмерзлю дорогою до села. Йти було десь з добрих пів години, і селом до крамниці ще стільки. Замало снігу, відзначив дід, от колись як нападає, то по саму стріху. Песик тим часом читав сліди на дорозі. Машина

Різдво на хуторі

Казка

одна, легкова, так. Лис, певно, мишкував на полі, де скирта, то перебіг дорогу пару раз, аби заплутати сліди. Заєць скочив. А найбільше було воронячих лап. І тут він помітив слід босої людської ноги, маленької, і завмер на місці.

– Дунаю, ходи скорше, бо Катруся піде на обід!

– Потім, – вирішив песик, наздоганяючи і переганяючи діда.

Дід добре зівав, що казав. Бо поки привітася з усіма, та побалакає, бо як же без того, вже й обід настане. А ще корові треба січки нарізати на завтра, і пампухи пекті, бо то ділова робота – виймати пампухи з розтопленого смальцю дірявою ложкою.

Катруся стріла його привітно, коло маленької ялиночки на прилавку, і не гнівалася, що вже почався обід. Погладила песика і вшипнула йому кавальчик ліверної ковбаски.

– Я, тойво, Катруся, тобі грушок сушених приніс. І меду. Ти вже скажи онукам, аби багато завтра в тіліфоні не сиділи, а прийшли до діда й баби на хутір, добре? І най іншими перекажуть дітиськам, бо торік щось мало було.

– Бо мало дітей, дідуню. Школу, певно, закриють на другий рік. Не буде кому до мене бігати на перерви за пиріжками з повидлом. Але не переживайте, з міста по-приїжджають, я скажу, бо є ще вони такої коляди почують як від вас. Онуки на телефон записали, то я аж плакала – так душевно... А то вам від мене плетена булка, ще тепла, що привезли.

Дунай по дорозі вже забув про слід, а коли побачив, то знову здивувався.

– Діду, діду! – вигукнув песик. – А хіба людям не зимно по снігу босими ходити?

Дід глянув на свої ноги, взуті в добре солдатські черевики, що син з фронту привіз.

– А чого ти питаєш?

Але Дунай вже знайшов другий босий слід, а далі кинувся в поле за третьим, і зупинився перед дупластом вербою, що виросла колись із кілька огорожі, загавкав і заметяв хвостом.

– Дивися, Марусю, кого я знайшов у дуплі верби! – увірвався Дід до хати.

Він був у самому світрі, а в руках тримав загорнутого в кожух хлопчика. Років семи з білими кучериками і синіми очима.

Баба вже звикла до ділових чудасій, бо той широ вірив у Летючий корабель і, як тільки випадала нагода, визирав його з неба.

– Господи, де ти візив дитя, чоловіче?

– То я знайшов! – похвалився пес, що увірвався слідом за Дідом. – У дуплі верби! Дід його у сні бачив!

– Так-так, – підтвердив Дід. – Забув, що нині мені снівся Летючий корабель, тільки з білими вітрилами. Певно, хлопець звідти випав.

Він поклав кожух на ліжко і розгорнув. Хлопчик був у самій сорочці і штанях. І босий.

– Не бійся, синку, добрішої, ніж наша баба, на світі не знайдеш!

– Що ти мелеш? Як когось дитині боятися, то тебе! То ж чиєсь дитя, десь мама його шукає. Зараз ми тебе зігрімо, дитинко. Під перину клади, скоренько, а я налию узвару, він ще гарячий.

Кіт, побачивши дитину, негайно запропонував:

– Перини замало. Я його теж буду гріти!

І поліз під перину.

Хлопчик виглядав наляканим і дивився довкола так, ніби ніколи не був у селянській хаті.

– Слухай, Марусю, я наших дітей знаю, то не з села. І дивися, яка сорочка в нього, чи не шовкова. Добре, що ми з Дунаєм нагодилися, а то б замерз у дуплі. А звідки він явився, потім будемо питати-розпитувати. Хай зігріється та одпочине.

– Та я не змерз! – сказав хлопчик.

– Змерз, змерз, – запевнив кіт, тягнучи на себе перину, бо хотів поспати. – Полеж трохи. Я тобі колискову промуркаю.

– То у вас так заведено?

– Ага.

Невдовзі малий заснув і якось за роботою Дід з Бабою забули про нього. Взялися пекті пампухи з вишинею і маком, розлили холодець по мисках, а далі Дід, помоловившись, пішов по сніп, що зазває дідухом. Баба тим часом причепурилась і сплакнула.

Пес зарився у солому під столом, що її послали за такої окázії, й похропував.

Наблизилася Свята вече́рія, коли ніхто не повинен лишатися без даху над головою і голодним. Так заведено у нас в Україні.

Знайдя прокинувся, коли дід зашарудів дідухом, а баба витягла з окрупі вареники. Запахло узваром і грибами на всю хату.

– Ну, то чий ти, хлопче? – спітав прямо Дід, коли хлопчик виліз з під перини. – З Калинівки чи, може, з Дуброви?

– Та ви, діду, самі знаєте, звідки.

– Диви, який розумник! Скажімо так, здогадуєш. А називаєшся як?

– Коли як. Як назовете, так і буде.

– Якось же треба тебе кликати?

Дід подумав про себе, що то сон, як Летючий Корабель. Дуже гарний сон і про кидатися від нього він не хотів.

– То нехай буде Гриць, так мого тата звали.

– Гриць, то й Гриць, раз у вас так заведено, – погодився малий.

– Це називається Традиція! Зрозумів?

– Зрозумів. Традиція!

Затим сіли до вече́рії. Помолились утрох, і баба запросила:

– Ангели-архангели, просимо вас до вече́рії.

Бо така була Традиція.

Нагодовані кіт і пес сито мрежились, поки господарі і знайдали вече́рії. Кіт на лежанці, а пес коло печі.

Крізь сон Гриць чув, як баба з дідом сидять рядочком на лаві та колядують стиха.

На столі блимав свічка, а у вікні сяє зоря.

А на ранок, коли усі поспідали, у вікно постукали, і до хати зайшло семеро дужих дядьків, вбрахних, як козаки, з шаблями при боці.

– Христос рождається!

– Славімо Його!

– Люди добрі, ми прийшли по нашого ангела. Він хотів подивитися, як святкують Рождество Христове. Вибачайте за клопіт. Відпустили ми його, бо дуже просився. Ale нам без нього – ніяк.

– Сідайте, люди добрі, поспідайтесь.

– Се можна, – згодився старший поміж ними. – Я – Стрілець, се мої товариши

– Підзрайдо, Скорохід, Обіграйло, Слухайлло і Дровоніс. Отаке-от товариство.

– Знаю, знаю! – закивав головою Дід.

– Про вас у книжці написано.

– Овва, навіть у книжці,кажете?

– Чоловіче, що ти мелеш? – штурхнула баба діда під бік. – Знов про своє! І не вистидно тобі?

– А подивися, стара, у вікно!

Баба подивилась, аж на подвір'ї стоять правдивий корабель зі срібними щоглами і білими шовковими вітрилами, а на найвищій щоглі – зірка вифлеемська сяє.

– Е! – махнула вона рукою і перехрестила.

Валентина Мастерова
СМАРАГД

ДУША ШУКАЛА ЛЮБОВІ.
СЕРЦЕ ТІКАЛО ВІД КОХАННЯ.

Валентина СЕМЕНЯК,
письменниця

Циро зізнається: таке зі мною вперше. Прочитала роман талановитої української письменниці із Чернігівщини Валентини Мастерової. Мало сказати — прочитала. Це як вдихнула... і видихнула, а на серці — Божа благодать. Текст суголосний із моїм світоглядом, із моїми пошуками відповідей на вічні запитання стосовно долі, сенсу життя... Перегорнула останню сторінку, а перед очима — маленький циганський хлопчик Дань, який не зазнав материнської любові й ласки. Хіба що тоді, коли після важкого поранення в Афганістані перебував на тонкій волосині між життям і смертю: їхні душі нарешті зустрілися. Неважливо, скільки секунд чи хвилин тривала ця “зустріч”, але саме вона вдихнула в нього енергію життя. Навіть звідти, з Потойбіччя, сила материнської любові здатна на неймовірне.

Щоб зрозуміти особливість і чутливість душі цієї ромської дитини, головного персонажа, багато не треба, варто зосередити увагу на перших рядках: “Чому так тихо? А це дерева мовчать чи розмовляють? Напевно — розмовляють, бо чого б ото листя шелесь-шелесть, тихіше, голосніше, ки гіллям розмахують, наче руками. От коли б вони ще й ходили...”. Так міркує хлопчик, лежачи собі на землі і слухаючи “музику” довколишнього світу. Десять віддалено нагадав мені малого Сашка із “Зачарованої Десни” Довженка (Чи ж не одна земля? — *Авт.*), так само безпосереднього, довірливого, спостережливого, залибленого у довколишній світ.

Маленький Дань живе в сім’ї осілих родів, щоправда, замість рідної матері — мачуха, українка. Єдина його відрada, його рятівний “притулок” — бабуся Маріуца. Вона розуміє його, як ніхто інший. Зрештою вона й живе заради нього і, як мені здалось, більше переймається ним, аніж його рідним братом Юрком. Затамувавши подих, спостерігала за життям-буттям малого хлопчини, який непомітно перетворився на пілдітка, а згодом — на юнака. Чому затамувавши подих? Бо на кожному кроці на нього чекали випробування. І найбільше — в самій сім’ї, де почувався зайнім, де морально і фізично терпів на-ругу та приниження від рідного батька, який за будь-яку найменшу провину чи непослух відразу шмагав нагайкою: “...вона, як і на хуторі, служила Григорію, хоча й не лежала тепер під портретом Леніна, а висіла на кухні”. Зверніть увагу на цю деталь: нагайка і портрет Леніна. Дуже влучна деталь, а разом із нею — глибоке смислове навантаження. Згадаймо, скільки було знищено за вказівкою автора першого коніктабору, того самого “дедушки”: репресовано, закатовано, розстріляно...

Однак найбільший біль, з яким хлоп-

Читаючи “Смарагд”, “карбуємо” тонкі грані кристалу душі

Смарагд: роман / Валентина Мастерова; передм. Ю. Мушкетика. — Харків: Книжковий Клуб “Клуб Сімейного Дозвілля”, 2020. — 288 с.

чина, здається, навіки звикся (зрідинився, зрісся), це... Його національність. Нею йому тиали на кожному кроці, куди б не ступив у подальшому, дорослому житті. І все — через зовнішність: “Ти на свою піку в дзеркало глянь, — розсердився Юрко. — Пропаде шо у церкві — на кого скажуть?” (розмова з братом); “А ти справді з України?... Щось ти мені дуже на чурку скожий” (служба в армії); “Несміливо зайшов до церкви, став збоку, щоб нікому не заважати. Але на нього відразу звернули увагу, дехто глянув підозріло й відступив подалі. Кілька разів у його бік подивився батьушка” (у храмі)... Що може бути огиднішим, аніж те, коли довкола сприймають тебе не за внутрішніми якостями, а за зовнішнім виглядом? Маючи неабиякий талант від Бога — ангельський голос, Данило не зміг назовисім “осісти” в жодному храмі, куди намагався “достукатися”: ані у Володимирському, ані в Києво-Печерській лаврі. Бо ж циган, бо ж може вкрасти, а якщо й не може, то будь-яку пропажу спишуть на нього. Водночас діалоги, які відбуваються у згаданих храмах між Данилом і святыми отцями, вражают: заздрість, гнів, роздратування, злість, недовіра... І мені спало на думку: а хіба Душа має принадлежність до якоїсь національності, якщо створена за образом і подобою (енергетична структура) Бога? А хіба Бог може мати національність?

Авторка непомітно (через страждання і випробування головного героя роману, несподівані сюжетні колізії) підводить читача до найважливішого: до думання, до критичного мислення. Релігія — це добре, але якщо в ній переважає фанатизм, то тоді там відсутня віра, а де її немає, там... не має Бога. Бо Бог — це Любов. Він однаково всіх любить, бо все, що живе і не живе (світ нематеріальної природи), — це Його творіння. Тому насправді “Є лише одна раса — раса Людства. Є тільки одна мова — мова Серця. Є тільки одна релігія — релігія Любові. Є тільки Один Бог — і Він всуди-сучий” (за Багаваном, східний філософ).

Пробудження душі за різних нелегких життєвих обставин — ось надважливий міт роману. Кажуть, що в храмі Бога можна почути в особливий спосіб. А Даню змалечку тягнуло туди, де звучали духовні пісенноспіви, немов магнітом. Живучи на хуторі, міг їх слухати тільки тоді, коли... відспівували померлих: “Терпляче слухав, як у хаті тихо і часто зітхали, хтось неголосно схлипував, і чекав, коли вже почнуть читати Псалтир. Він дуже любив melodійність іще незрозумілого читання”, “Дань зніаковів під тим поглядом, навіть пожалкував, що прийшов, та, коли на криласах заспівали, забув про все на світі”. Його душа від народження була віддана Тому, Хто послав його на Землю. А де віданість, там і віра, там серце, сповнене співчуття і милосердя до інших. Як важливо відчувати імпульси свого вищого “Я” і слідувати своєму покликанню, доляючи будь-які перешкоди.

Окремої розмови заслуговує перебування хлопця в Афганістані, куди його свідомо запроторив батько-партієць. Письменниця настільки детально і в подробицях “прописала” тамешню природу, по-бут бійців і бій... Відчуття, що ти там присутній, як у тривимірному кіно. Одним словом — “покрокова” інструкція для кінематографістів. А ще вразила її обізнаність. Той, хто в темі цієї безглуздої війни, підтвердить. Я тільки можу уявити, скільки авторці довелося здійснити пошуково-дослідницької праці, аби відтворити бій з душманами на папері. Пропустивши цей

“шмат” твору крізь себе, змогла уявити, як загинув там колись мій брат... “Скільки ж українців зігнали на цю війну?” — запитує сам себе Данило, а разом із ним — читачі. Повертались всі вони додому різними шляхами: хто в “чорному тюльпані”, хто в інвалідному візку, а хто на мілицях. Після важкого поранення Данило повертається інвалідом і вчиться жити по-новому. Він продовжує себе шукати... “Величає душа моя Господа, і радіє дух мій в Богі” — чує він, підйшовши до храму. Що там казати... Внутрішня благодатна радість спалахувала й огортала його щоразу як опинявся на подвір’ї будь-якого храму. Так з’явилось бажання отримати постриг — піти в ченці.

Головний персонаж опиняється перед вибором. Здавалось би, Бог Один, але чому Його ніяк не можуть “поділити” між різними конфесії, різними “гілками” православ’я (християнства). Авторка, торкаючись цієї “бюючої” теми, дуже делікатно доносить її до читача, з усією мудрістю, якою багата її душа: без жодного осуду. Майстерно володіючи Словом, вона вдається до діалогів, що лише підсилюють сумні факти реальної дійсності:

...І не завжди ображайся, якщо тебе обрахають. Краще подумай, чому ображають, може, так і треба.

— Хохлом обзвивати? — глянув Данило в обличчя Олексію. — Отут, у мене вдома?

— Хто ж нам винен, що ми хохли, — уже тихіше промовив Олексій...

Колись, мандруючи Баратою (первінна назва Індії), почула одну мудру притчу, яка зараз несподівано вигульнула із схрону пам’яті. Одного разу дитина, лягочи спати, попросила матір, щоб та розбудила її, як вона вночі зголодніє. Але матір тільки усміхнулась на те і відповіла, що в тому не має потреби: “Голод сам тебе розбудить!”. Те саме можна сказати й про духовний голод. Коли він з’являється, людина інтуїтивно починає шукати духовну “їку”. Саме це й сталося із Данилом. Але духовний шлях — це не трояндovі пелюстки на ньому, це конкретні випробування, іноді з короткачним інтервалом “для перепочинку”. Душа, вона ж немов той кристал, має багато граней. І щоб вони засяяли, їх треба “карбувати”, та ще й як! Ображений на батька та мачуху, Данило намагався усамітнитися, знайти прихисток у служенні іншим людям. Зрештою, йому це вдалося: відродити храм у чужому селі, стати розаро-дою для людських сердець, і навіть — лікувати худобу замість відсунного ветеринара. Був безвідмовним... Виховував у собі терплячість, яка є запорукою безкорисливої любові. Терплячість дарує всепрошенння і здатність забувати заподіяне вам зло. Та щоб набути цю чесноту, треба пройти через страждання, смуток, хвилювання. Саме для цього, мабуть, і з’явилася у його житті Мирослава — несподіване і справжнє кохання, єдине. І хтось, чим би заінцільнила ця історія, якби через замовне побиття отець не опинився у лікарні...

З Білорусії до нього несподівано приїжджає рідний брат Юрій, з яким росли відчужено і десятки років нічого не знали один про одного. (А хіба зараз мало таких прикладів? — *Авт.*) Він забирає Данила з лікарні до мачухи — провідати і допомогти по господарству. Як все просто і без драматизму! Ти робиш крок назустріч Богові, і Він робить до тебе ціліх сто: “До вечора у дворі лежала купа дров, на столі парувала засмажена гуска, а між братами з’явилася та невидима ниточка, яка зв’язує навіть чужих людей, а не те що рідних. Три брати сиділи за одним столом, і то було щастя для отця Варфоломія (Данила) — уперше відчути що велику родину своєю”. Авторка порушує важливі теми через різні життєві

Valentina Masterova

колії (війна в Афганістані, Чорнобильська біда, пам’ять роду). Численні діалоги позначені смисловою напругою і життєвою мудрістю, викликають душевні перевживання, тому не можуть минути безслідно для читача. Сприяють внутрішній трансформації у її позитивний бік.

А ще збентежило оте... Дань. Так в дитинстві кликали малого. Річ у тім, що для мене це не просто один із “відтінків” загаданого вже імені Данило. У китайській мединці це означає місце життєвої сили. Хочу зауважити, що символізм у романі “проступає” крізь інші імена, нагадуючи нам про істинне призначення людини на землі. Головний персонаж упродовж життя (в романі) отримує три імені. Одне від народження, а два інших — під час постригу у чернецтво. Спочатку в одній церкві, потім — в другій. Чому так сталося? Читайте! До слова, оте роздвоєння (куди піти, до кого пристати, кого обрати) притаманне багатьом з нас. “Варфоломій” має кілька значень у перекладі з арамейської та єврейської: син зораної землі-ріллі та син сина радості. А Смарагд — творення, смирення. Данило Туманич інтуїтивно віддає перевагу першому: бути йому (Варфоломієм) сівачем на духовній ниві.

Однак вслухаємо у кинуті йому спрересер слова (без будь-якого пафосу) вже важкохворим рідним братом Юрієм: “Що є, те вже є. Я народився, щоб зерно сіяти, а не половину віяти. І на каркай наді мною. Я поважаю життя таким, яким воно є, і ні за чим не жалкую. І не хочу, щоб від мене смерділо могильними дошками. Ясно тобі?”. “Юрій” з грецької — землероб. Кажучи сучасною мовою: пазли зійшлися. Завершальне речення роману викликає хвилю почуттів: “Ти, брате, може, ще й більше Смарагд, ніж я, дарма що не в рясі ходиш” — важко не погодитись з Данилом-Варфоломієм. Насправді, ця фраза-думка спричиняє до філософських роздумів. Бо ж чи направду відємо, скільки серед нашого люду ходить-живе таких правдивих і відданіх Варфоломій-Смарагдів... Що ми знаємо про них достеменно? Та љ чи знаємо? Чи зуміли виріznити їх серед різноманітності і вчасно простягти руку допомоги? А, може, настав час комусь із нас самим стати одним із них?

Фізичне тіло людини потребує фізичної (матеріальної) їжі, а її душа — духовної. Щоб зібрати багатий урожай, кажуть на Сході (за філософом Багаваном), необхідно зорати (скопати) грунт, посіяти насіння (зерно), поливати, прополювати і удобряювати сходи. А в духовній сфері — “зорати” поле серця, “виполоти” бур’яні погані думки, звичок і схильностей і “посіяти” насіння імені Творця. Потім “поливати” водами Любові і “удобрювати” самовіданістю і відданістю. Урожаем-нагородою за цю Духовну практику, буде Духовна Мудрість. До цієї духовної життєвої науки і спонукає читачів роман “Смарагд” Валентини Мастерової.

12 маловідомих епізодів із життя Івана Огієнка

Микола ТИМОШІК,
доктор філологічних наук, професор,
журналіст

“Доля судила мені немало працювати в таких умовах і на таких посадах, коли моя діяльність не належала тільки мені, — я працював для цілого українського народу. Як я працював — судити не мені...”

Ці слова Іван Огієнко написав у середині 30-х років минулого століття. Будучи не лише свідком, а й безпосереднім учасником подій, пов’язаних із тріумфом і трагедією Української революції, він вважав “за свій конечний обов’язок” детально описати ту пору, дати майбутнім дослідникам нашої історії матеріал, так би мовити, з перших рук.

Однак тяжкі й непевні умови еміграційної дійсності не дали змоги ученному сповна реалізувати цей намір. На основі збережених денників та численних документів, які завжди возив із собою трудними й небезпечними дорогами Європи, вдалося йому створити лише коротку “автобіографічну хронологічну канву”, яку назаввав просто й промовисто — “Мое життя”. Цей короткий хронологічний начерк спресованіх у часі, напружених і здебільшого визначальних для мільйонів українців подій ще доведеться розшифровувати, доповнювати, з’ясовувати, переосмислювати не одному досліднику. І це слід зробити для того, щоб стерти фальшивий глянець, здавалося б, назавжди покладений на біографічні сторінки цієї людини тоталітарною системою, аби ретельно відібрати зерна правди, історичної справедливості й істинної науковості від рясній полови всіляких вигадок, перекручен, огульних звинувачень, замішаних на ідеологічній заангажованості, політичних спекуляціях та антинаукових теоріях.

Постать Івана Огієнка вже реабілітована історією. Але вона ще не пізнана, глибоко не поцінована в Україні. Тому надто актуальним сьогодні є завдання не лише повернути в Україну ім’я Івана Огієнка, його величезну наукову, публіцистичну спадщину, а й ретельно вивчити її, максимально використати під час розв’язання нинішніх складних завдань українського державотворення.

У цій публікації — лише про дванадцять маловідомих епізодів із життя й діяльності цієї особистості.

1. У списку десяти найнебезпечніших для комуністичного режиму

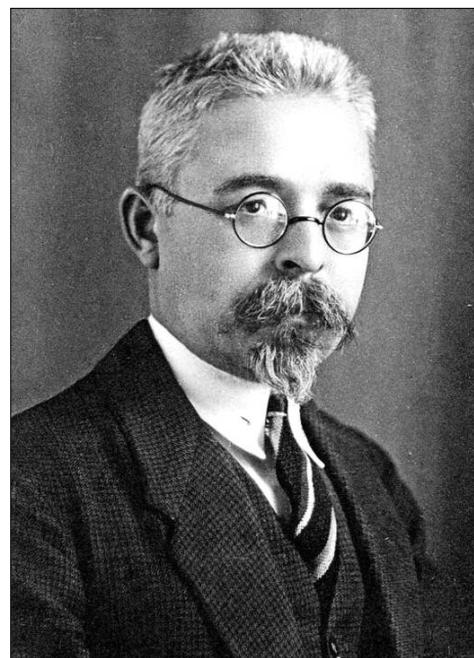
Упродовж усіх підрядянських років ім’я Івана Огієнка було заборонене для публічного використання в Україні в будь-якому контексті — у пресі, на радіо, телебаченні. Після трійки найбільших ворогів радянської влади (Івана Мазепи, Симона Петлюри, Степана Бандери) список постійно оновлювався розпорядженнями радянського Головліту (спадкоємець найбільш репресивного щодо українства Цензурного комітету Російської імперії).

У повоєнних заборонницьких списках ім’я Огієнка стоїть третім. Окрім нього такої “честі” були удостоєні партійно-радянським режимом Богдан Лепкий, Володимир Винichenko, Дмитро Донцов, Сергій Ефремов, Володимир Кубійович, Андрій Любченко, Євген Маланюк, Микола Хвильовий, Спиридон Черкасенко. Видані раніше твори цих діячів ретельно вилучаються зі всіх книгорізін та сховищ. Хіба що по одному примірнику їх запроторювали у своєрідні радянські “книжкові концентракти” — спецфонди головної книгорізін України в Києві. Для створення викривальних публічних лінчувань таких авторів до них спецфондів періодично допускалися спеціально перевірені відповідними органами “дослідники”.

Так приkleювалися політичні ярлики. Для Огієнка знаходимо в численних розтиражованих агітках такі: “петлюрівський міністр”, “варшавський утриманець Піл-

2 (за старим стилем – 14) січня виповнилося 140 років від дня народження Івана Огієнка (митрополита Іларіона). А 29 березня — ще одна пам’ятна дата цього Великого Українця – 50-річчя від дня його упокосення в канадському Вінніпезі.

Сучасники називали його людиною енциклопедичних знань, праці й обов’язку. І це не випадково. Адже свій природжений хист ученої, педагога, державного, громадського, церковного і культурного діяча він однаковою мірою успішно застосовував і як мовознавець та літературознавець, і як редактор та видавець, і як перекладач та поет, і як ректор та міністр, і як православний митрополит та історик Української церкви. Важко сказати, в якій із названих сфер діяльності І. Огієнко залишив найпомітніший слід. Одне беззаперечне: він чесно і сповна служив українській справі, до останніх днів свого довгого й важкого життя не полишив подвійницької діяльності на ниві відродження нації, в захисті, а згодом в утвердженні та розвої рідної мови, культури в цілому. Переконує в цьому хоча б той факт, що бібліографія наукових, публіцистичних та художніх праць ученої, за неповними даними, складає понад тисячу одиниць.

судського”, “літературний денщик Скоропадського і фашистський запроданець”, “запроданець-іуда в рясі митрополита”. А ось тавро на редакторів Огієнком у Канаді, авторитетний в усому цивілізованому світі щомісячний науковий журнал “Віра й Культура”: “...жовто-блакитний клерикальний органчик..., що пихато іменує себе місячником “українського наукового (?) богословського товариства”.

Радянська влада паплюжила це ім’я не стільки тому, що Огієнко був соратником Симона Петлюри і чоловим міністром УНР, а передусім за його неординарні наукові тексти з історії української мови, національної культури, церкви. Вони на корені підрізали фальшиві радянські ідеологеми про “спільній генетичний стовбур” українців і росіян, про та звану вторинність, меншовартість українців. Концептуально вони ламали багато усталених стереотипів і догм щодо періодизації та етапів розвитку української історії, що перекочували із сталінського курсу ВКП(б) у численні радянські підручники та монографії.

2. Фатумні “п’ятирічки”

Якщо уважно простежити за біографією митрополита Іларіона, напрошується висновок про фатальні обставини його життя, що повторювалися із завидною періодичністю — приблизно щоп’ять років.

Чи випадковими були ті систематичні випробування долі? Чи ті падіння були запрограмовані наступними черговими злетами — від бідного напівсироти до професора, ректора, міністра, тимчасового голови Українського уряду, митрополита, першоєпарха однієї з потужніх у світі українських церков?

Простежмо за цими датами, задумайтесь над ними.

1910. Смерть малолітнього сина Євгена. Перед тим — смерть матері. Ще один удар долі — відмова адміністрації Київського університету у вступі до аспірантури, незважаючи на рекомендацію факультету як кращого випускника.

1915. Звільнений з роботи в комерцій-

перших бетонних криниць (одна з них нещодавно відновлена вдячними земляками і стала своєрідною туристичною привабою), сприяє тут відкриттю першого вишого училища в житомирській глибинці.

Здійснє ще один українознавчий проект: упродовж 1913 року публікує в по-вітівій газеті “Радомышлянін” історики-краєзнавчі нариси про культурний розвій сіл і містечок краю під заголовком “Містечко Брусилів та його околиці”. Рівно через сто літ, 2013 року, авторові цих рядків пощастило віднайти в колишніх спецфондах повний рукопис цього легендарного твору та видати його окремою книгою в серії “Запізніле вороття”.

4. Українізатор Університету Св. Володимира і співворець першого Українського Державного Університету в Києві

Після лютневої революції в Росії 1917 року молодий викладач історії і філології приват-доцент повністю зруїфікованого Київського університету Св. Володимира Іван Огієнко відважується на рішучий громадянський крок: починає викладати студентам свої дисципліни українською мовою. Цим показавши приклад іншим колегам. Такий вчинок був схвально зустрінутий студентами і різко засуджений антиукраїнською професурою.

Як відповідь, у липні 1917 року за підписом ректора М. Читовича на адресу Тимчасового уряду відправляється з Києва документ з промовистою назвою — “Протест Ради університету св. Володимира проти насильницької українізації Південної Росії”, в якому з невластивою для професури політично нетерпимістю й обуренням констатувалося, що “керівники українського руху прагнуть до повної політичної відокремленості... Характерним у цьому відношенні є прагнення запровадити “українську” (вжито в переносному, зневажливому значенні — **M. T.**) мову як державну мову і мову викладання в Україні”.

Огієнко був звільнений з цього університету. Але не припинив у подальшому своєї боротьби. Був у числі ініціаторів формування спеціальної депутатії до гетьмана П. Скоропадського з клопотанням про необхідність українізувати Київський університет. Наслідком прийому цієї депутатії стало рішення уряду Гетьманату у серпні 1918 року про створення першого Українського Державного Університету. З-поміж професорів у числі перших значився І. Огієнко.

У спеціальній грамоті П. Скоропадського із цього приводу зокрема зазначалось: “... Ми визнали за благо для всього люду українського створити в столиці України Український Університет. Призываючи Боже Благословення на це нове огнєве освіти, бажаємо, щоб цей Університет, сприяючи широкому відродженню нашої національної культури, виявив усі творчі сили багатого духом та здібностями українського народу”.

Варто виділити в цій історії два нині мало знані факти цієї історії:

а. Під одним дахом Університету св. Володимира розміщувалися два державні університети — український і російський. Обидва мали свої самостійні, незалежні одної від одної, професорські колегії та факультети. Аудиторії розподілялися порівну. Спільними були: бібліотека та ідаліні.

б. Спеціально створений комітет для подальшої розбудови Українського державного університету місцем майбутньої дислокації головного його корпусу обрав недобудоване приміщення артилерійського училища на Солом’янській площі.

5. Ректор, міністр двох міністерств

Мало хто з діячів українського відродження може похвалитися своєю затребуваністю та результативністю на високих державних посадах упродовж короткого

часу спресованих доленоносний подій, що випали на долю Огієнка.

17 серпня 1918 року уряд П. Скоропадського приймає рішення про заснування ще одного українського державного університету – в Кам’янці-Подільському – і відряджає туди І. Огієнка для організації роботи, пов’язаної з відкриттям і становленням нового навчального закладу. Університет на західному порубіжжі УНР, який воно долі очолив цей молодий професор, став першим реальним вищим навчальним закладом в Україні, створеним справді українською владою. Досі таки виши відкривала тут чужинська влада для денаціоналізації українців: Харківський, Київський і Одеський – російська, Львівський – польська, Чернівецький – австрійська.

Усередині грудня 1918 року уряд Директорії Української Народної Республіки запрошує І. Огієнка на посаду міністра освіти. Із цією пропозицією ректорові від нової влади до Кам’янця-Подільського 25 грудня спеціально прибуває член Директорії Ф. Швець. Учений, після тривалих вагань, погоджується на переїзд до Києва за умови, що посаду ректора університету, становлення якого він віддав так багато сил, залишає за собою. 4 січня 1919 року він прибуває до Києва і вже наступного дня приступає до виконання обов’язків міністра.

Головні реалізовані рішення нового освітнього міністра:

- українізація навчального процесу по всій державі;
- звільнення з роботи низки міністерських чиновників, які свідомо чинили цієму процесові спротив;
- прийняття у січні 1919 року Закону про державну українську мову в УНР;
- затвердження 17 січня того ж року спеціально створеною комісією правописного кодексу для обов’язкового вжитку в усій Україні (в історію нашої мови цей кодекс увійшов як “Правописна система проф. І. Огієнка 1918-1919 років”);
- виділено значні грошові субвенції для видання підручників українською мовою.

Завдяки наполегливості нового міністра освіти на засіданні Ради міністрів Директорії 15 січня 1919 створено Український національний музей.

Початок осені 1919 року приніс Огієнкові нові клопоти й нові обов’язки. Рішенням Голови Директорії Симона Петлюри з 15 вересня його призначено міністром культури. (Незабаром на внесення нового міністра було прийнято закон про переіменування міністерства культури на міністерство сповідань). На цій відповідальній посаді Огієнко перебував до 30 вересня 1922 року.

Коли ретельно проаналізувати накази і розпорядження міністерства сповідань, що виходили тієї пори за підписом міністра Огієнка, не можна не звернути увагу на своєрідність тональності і стилю цих документів. Спільнім для них є, з одного боку, глибока толерантність, розважливість, а з іншого – послідовність і аргументованість, чітко окреслена ціль на українізацію церкви, повернення канонічним шляхом її прадавніх традицій і самостійного статусу.

6. Автор сценарію Свята Злуки

Є ще одна пам’ятна сторінка в київському періоді Української революції, до написання якої був безпосередньо причетний Іван Огієнко. Йдеться про величний акт злуки Західноукраїнської Народної Республіки і Української Народної Республіки в єдину соборну Українську державу, що відбувся 22 січня 1919 року.

Головним уповноваженим Ради Міністрів для організації і проведення цього заходу на Софійському майдані столиці Директорія УНР призначила саме Івана Огієнка. І він доклав тут немало свого таланту й зусиль, аби свято це “віки згадували майбутні покоління”.

Хвилюючий спогад про цю видатну по долю в українській історії залишив значно пізніше і сам митрополит Іларіон. У травні 1958 року українська громадськість Канади урочисто відзначала в Торонто 40-річчя

постання Української держави й автокефалії Української православної церкви. З годинною доповіддю виступив на цих урочистостях представник УПЦ Канади митрополит Іларіон (Іван Огієнко). Доповідь ця не була опублікована, однак працівники Українського радіо Канади сповна зафіксували її на плівку, копію якої подарував авторові цих рядків під час викладів у Колегії Св. Андрія восени 1996 року професор О. Герус з Вінниця. Зважаючи на унікальність цього документа, уперше наводжу тут окремий фрагмент:

“Отож, Софійський майдан 22 січня 1919 року, середа. О 12-й годині все почнеться. Вся Софійська площа успана людьми, війська – без кінця. Кожна церква їде процесією на площу... Усе йде.”

Уесь Київ тоне у дзвонах. А день такий сонячний, а трошки сніжок випав, все блищище, все таке гарне... До комісії, яка мала прикрасити площу, я призначив артиста Миколу Садовського. Хто пройде на баскуму коні? Садовський убрався в одягу гетьмана і їде на історичне свято.

Молебень на площі – шість спископів на чолі з архієпископом. Урочиста служба. Безконечні хори співають. Директорія спереди. Ось – читання Універсалу. Читає Федір Швець. Перечитали і постанову Галицької Національної Ради, що вона поєднується з Українською Народною Республікою.

А дзвони дзвонять, а духовенство співає, а війська – куди око тільки бачить. Учнів – безконечне число. Цей день оголосив я вільним від занять.

Три дні дзвонила вся Україна...”.

Напередодні цієї події, 21 січня, Рада міністрів на внесення Івана Огієнка ухвалила, а Директорія УНР затвердила закон: вважати день 22 січня на вічні часи державним святом в Україні.

Безумовно, ця дата – свято Соборності українського народу – знову стане колись у справді демократичній Україні загальнодержавним святом. І серед тих його творців, кого з особливою шанбою і віячністю згадуватимуть наші нащадки, ім’я Івана Огієнка стоятиме серед перших.

7. Виконувач голови уряду УНР

На спільному засіданні Директорії і Ради Міністрів 15 листопада 1919 року в Кам’янці-Подільському ухвалене рішення: весь склад уряду УНР відбуває в еміграцію, а на час облаштування українських державних інституцій за кордоном залишили в місті Головноуправоваженого уряду. Ним призначався І. Огієнко. За це рішення всі члени Директорії і Ради Міністрів проголосували одностайно.

Чому вибір випав саме на І. Огієнка?

Тут бачиться дві причини.

По-перше, тому, що він був чи не єди-

Іван Огієнко з дружиною Домінікою і дітьми

ним позапартійним міністром в уряді Директорії. По-друге, ім’я професора Огієнка вже було добре відоме передусім як ученого, ректора університету. І незалежно від того, хто б заволодів Кам’янцем-Подільським першим – поляки чи більшовики – саме така кандидатура змогла б якнайкраще представляти український уряд у зносинах між ворогуючими сторонами.

Працювати фактично в напівлегальних умовах у прифронтовому місті, де кілька місяців поперемінно здобували успіхи і зазнавали поразок воюючі сторони, – то був мужній вчинок професора і державного діяча Івана Огієнка. І результат тієї праці важко переіннити.

Коли б не було створено представництва Головноуправоваженого уряду УНР, боротьба за українську державність закінчилася б ще в листопаді 1919 року. Насправді ж вона тривала ще майже рік – до липня 1920-го. Саме такий період в Кам’янці-Подільському за безпосереднього керівництва І. Огієнка продовжували працювати українські державні установи, банки, фабрика цінних паперів, освітні заклади (школи, училища, університет), виходили урядові газети (щоденна “Наш шлях”), тривав процес відродження української церкви, ширилася наукова й культурно-освітня праця.

8. Ініціатор Томосу для УАПЦ

Ствердження автокефалії Української православної церкви – мрія, якою Іван Огієнко жив ще від часу проведення організаційних заходів у Києві в грудні 1917 року щодо скликання Українського церковного собору з цього питання і прийнят-

тя закону урядом УНР від 1 січня 1919 року про автокефалію національної церкви. Спробу реалізувати задумане він робив і в Кам’янці-Подільському. Але зрушити з місця справу з проханням до патріарха Царгородського благословити автокефалію Української православної церкви йому вдалось все ж у Тарнові.

В архіві митрополита Іларіона зберігаються два рідкісні документи тієї пори – текст листівки із заголовком “До Його Святості, Найсвятішого Патріарха Царгородського, Архієпископа Нового Риму”, складений Огієнком і віддрукований двома мовами – українською і французькою – накладом 300 примірників на початку 1921 року, та лист міністра віросповідань І. Огієнка до вселенського Патріарха. За рішенням Міністерства сповідань, листівки були розіслані по всіх краях, де перебувало українське населення для збору підписів на підтримку прохання до патріарха Царгородського.

Процес збору підписів під такими листівками проходив досить активно. Різноманітні українські організації, політичні партії, державні, культурні, громадські, церковні установи, окрім парafії, школи, просвіти, військові частини, окрім громадян сотнями й тисячами ставили свої підписи й надсидали ці листівки або до Царгорода, або до Міністерства сповідань. Разом з цими листівками до Царгорода було надіслано за № 633 (20 квітня 1921 року) і листа за підписом міністра Огієнка. Зважаючи на історичну й пізнавальну цінність цього документа, його варто навести повністю:

“Ваше Святосте! Найсвятіший Патріарх Вселенський! Зі всіх міст, від різних українських організацій поступають до мене прохання до Вашого Святішества благословити Українську Автокефальну Православну Церкву з численними підписами гордливих до віри православної і матері Великої Церкви Вселенської українських громадян. Пересилаючи ці прохання Вашому Святішеству, зного боку зазначаю, що бажання благословення Вашого Святішества Автокефальні Українські Православні Церкви, як своїх сестр, стало на Вкраїні всенародним.

Крімко переконаний, що всенародне бажання Автокефалії Української Православної Церкви вволить патріарх Вселенський Богу на славу, церкви православній на користь”.

Не обмежуючись відправкою листів до Царгорода, на подання міністерства ісповідань уряд УНР прийняв рішення про формування туди окремої делегації від уряду і церкви, на що було поставлено виділити із скарбниці 300.000 польських злотих. Вже були визначені й кандидатури – митрофорний протоієрей о. Павло Пашевський та декан Богословського відділення Кам’янця-Подільського державного українського університету Василь Біднов. Однак, поїздка не відбулася. З одного боку, на заваді став брак таких коштів, а з іншого – не обрання патріархату УАПЦ через передчасну смерть заступника патріарха митрополита Діонізія в Лондоні.

У зазначеній папці знаходитьться й листування І. Огієнка з послом УНР в Царгороді, з якого випливає, що саме через причину необраних українського патріархату Вселенський патріарх зволікає з прийняттям позитивного рішення.

За короткий час Огієнкові вдалося розгорнути у Тарнові результативну видавницьчу діяльність, створити і скерувати діяльність видавництва “Українська Автокефальна Православна Церква”.

Закінчення в наступному номері.

Благородство поезії Дмитра Луценка

Тамара та Дмитро Луценки, Одеса, 1946 р.

Зоя КУЧЕРЯВА,
поетеса, заслужена діячка мистецтв України

Творчість і душа завжди заодно. Поетичне слово приходить неждано. Творчість тиха, несусіна, некриклива, з болю чи з радості. А ще – підсвідома, хоч виражає свідомість людини, її суть. Це одержимий час натхнення, що не лише народжує новий твір, а й приносить незрівнянну радість. Душа тоді в такому стані, що відчуваєш себе частинкою Природи, абсолютноного на рівні почувань єднання зі Всесвітом. Висота душі поета наповнює висотою його твір. І якщо твір живе, звучить, то простір наповнюється чистотою, красою, ніжністю, радістю, любов'ю – всім, без чого Світ існувати не може.

Час нестримно летить, міняє покоління, естетичні смаки, уподобання, темп життя, але незмінними залишаються обов'язковість благородства, чистота, добробута, краса і любов. Поезія як мистецтво, як оберіг почувань незримо наповнює простір Землі благородною енергією, без якої життя неможливе. У світі йде постійна боротьба світлих і темних сил. Часто лжемистецтво намагається заповнити простір. Примітивізм, фальш, як інфекція, проникаючи в людину, руйнують її душу та розум. Люди тупіють на рівні емоцій, почувань. І Світ стає хворим.

...Кому ж потрібне оте майбутнє суспільство, навіть найдосконаліша його модель, новітній храм, якщо людина увійде в той храм духовно убогою, не здатною почувати глибоко, любити так, як любили раніш? Адже життя – це найперше любов” (Олесь Гончар. Шоденники).

Коли закінчується земне життя поета – залишається його поезія, яка так само, а, можливо, вагоміше заповнює життя, освітлює благородною енергією, пробуджує найкращі помисли, спонукає до прагнення істини та краси. Проте так буває не завжди. В Україні, коли помирають поети, їхні творчі надбання часто йдуть у небуття від байдужості, неспроможності, духовної мізерності керманичів, влади, якій підпорядкована в той чи інший час країна. Поки поет живе, він часто віддає, дарує свій талант сам – на творчих вечорах, виступах, радіо, телебаченні, хоч і це нелегко. Телевізія дорого коштує, видання дорого коштує, а книжки, якщо хочеш, щоб пішли до людей, – даруй. А коли поета не стане – твори його сумуватимуть у колишній домівці, видані книжки не розпакованими стоятимуть по кутках кімнати чи у видавництві, тоді як по всій Україні, в містах,

◆ 16 січня 1989 року – відійшов у вічність
поет Д. О. Луценко
◆ 26 січня 1922 року – 100 років від дня
народження Т. І. Луценко, дружини поета

містечках і селах люди раді були б бачити, купувати і читати ці книжки. Навіть за поганої радянщини в містечковому книжковому магазині можна було придбати збірку столичного поета, знайти в бібліотеці. Сьогодні ж немає... На державному рівні ніхто про це не дбає.

Талант творить вічне. Може, й не вічне, але необхідне для гармонійного розвитку суспільства. Якщо нове покоління в тісняві, суеті, в погоні за модерном відштовхне надбання минулого, то воно загубиться в літі років, не виконавши своєї ролі.

Почастити країні, якщо знайдеться мудрий, просвітлений, не заздрісний літератор, який подбає про твори, автор яких відійшов у неземне життя.

Почастило нам і поету Дмитру Омеляновичу Луценко – творчість майстра Слова жила завдяки дружині Тамарі Іванівні та сину Сергію. Коли ж покинула цей світ Тамара Іванівна – син Сергій Дмитрович Луценко гідно продовжує життя творчості знаменитого батька.

Дмитро Луценко – не просто талановитий поет, а знакова постать епохи. Він пройшов дорогами Другої світової війни від першого до останнього дня, від Волги до Східної Пруссії. Спочатку автоматником, потім кореспондентом дівізійної газети... 8 травня 1945 року, за кілька годин до перемоги, – тяжко поранений. Інвалід II групи. Нагороджений орденами Червоної Зірки, Вітчизняної війни, Дружби народів, медалями “За відвагу”, “За доблесний труд”. Заслужений діяч мистецтв України, лавреат Державної премії імені Т. Г. Шевченка.

Автор багатьох збірок поезій. “Дарую людям пісню” (1962), “Незакінчена соната” (1966), “Як тебе не любити” (1969), “Добрість” (1971), “Пахучий хліб” (1974), “До останнього патрона” (1975), “Серцю співається” (1975), “За Березовою Рудкою” (1976), “Пісні” (1977), “Коли ти зі мною” (1978), “Хлеб и песня” (1978), “Березовий дзвін” (1980), “Пісня вірності” (1981), “Вибране” (1981), “Дорога спадщина” (1984)...

Поету почастило вижити на тій страшній війні. Поету почастило розкрити талант на рідній землі. Поету почастило з любов'ю за життя і коли він пішов у вічність.

Вже три десятиліття поезія Дмитра Луценка звучить у слові, у пісні, щороку озивається світом його рідна Березова Рудка на всю Полтавщину і на всю Україну, хоч поета вже, на жаль, нема...

...Я вік прожив, побачив безліч дів,
Пізнав і щедру радість,
і страждання.
Ta без вагання знов би присудив
Тобі священне яблуко кохання...

Доля не злукавила, подарувавши Погуту на все життя едину любов, єдину музи – дружину Тамару. Поет відійшов у вічність 16 січня 1989 року. Любов'ю і стараннями Тамари Іванівни та сина Сергія світ побачив нові видання: “Усе любов'ю зміряне до dna” (1994), “А я люблю, люблю...” (1996), “Як його не любити” (книга спогадів про Дмитра Луценка, 1996), “Фронтова поезія Дмитра Луценка” (2005), “Усе любов'ю зміряне до dna” (2005).

Аудіоальбоми – збірки пісень на вірші Д. Луценка: “Як тебе не любити”

(2004), “Незакінчена соната” (2007), “Як я люблю тебе” (2007) та ін. Низький уклін Тамари Іванівні Луценко за справжню любов.

26 січня 2022 року минає 100 років від дня народження Т. І. Луценко, дружини поета

“Без кохання твого я помер би” – зізначається поет в одному з віршів, присвячених Тамарі. “Ішов під кулями в стрімкий зухвалий наступ”, і вижив, і переміг, і захистив Батьківщину. А без кохання – помер би? Це український характер. Одергімість, відданість найдорожчому в житті: за рідний край і справжнє кохання – до останку. Це кредо непересічної особистості, високість помислів і діянь, багатство душі. Поезія Д. Луценка зворує почуття і спонукає до роздумів. Тому вона була потрібна сучасникам поета, необхідна сьогодні і завтра – наступним поколінням. На превеликий жаль, нинішнє покоління обкрадає себе збідненими поняттями про любов. Без глибини душевних почувань кохання примітивне. Так само без почуття любові до рідного краю людина збіднена емоційно, не спроможна боротися за рідну землю, збагачувати її. Без любові людина маліє. Саме такі люди обкрадають державу – духовні карлики, хоч зовні прагнуть бути публічними...

Поезія Д. Луценка близька українцям. Образністю поетичної мови доступна хорощій людині, незалежно від фаху і діяльності. Це поезія для народу.

...І ми пішли одним шляхом
Назустріч болям і стражданням.
І стала ти моїм добрим,
Моїм прозрінням, сподіванням.
До мислі – мисль,
До вуст – вуста,
До серця – серце,
Голос – в голос,
І щастям повнiliсь літа,
Як сонцем винячений колос.

Лаконічна фраза, але містка. Немає

зайового слова і навіть звука. Емоцій же –

по вінцю! Яка це радість – так любити!

Дмитро Луценко

...Я іду в задумі по Хрещатику,
Все тебе шукаю між людьми...
Навколо багато молодих вродливих
дівчат, але

...Те душі моєї не пройма.
Бо на тебе схожої у Києві
І на всій землі ніде нема.

Кожна жінка хотіла б мати такого коханого. Бо вірність, відданість дає злагоду душі, гармонію, але її залежить від духовного багатства людини. Любов така, яка людина.

...Ми голубинно прожили з тобою,
Усе любов'ю зміряне до dna...

Поезія Д. Луценка про кохання збагачує почуттями, мріями, вірою у справжню любов. Сповнена трепетного почуття прихованої журбі від проминущості молодості, неминучої старості, поезія “Не почуй, моя любове”:

...Вона досаду прожене
В хвилини розpacу й страждання,
Обігріватиме мене
Домашнім вогнищем кохання...

Люди часто страждають від невміння створити “домашнє вогнище кохання”. Або доля не дає. Хто порадить? Мистецтво має величезний вплив на формування почуття, поглядів, переконань. Але чи допоможе ерзац, сурогат мистецтва, який нав'язливо пропонується, збагнути юній людині гармонію любові? Швидше навпаки. Таке навчит розбещеності, насолоді зрадою, любові, в якій душа участі не бере. Лжемистецтво може взяти в полон, стати нормою людських стосунків на всіх рівнях, аж до державного. Во все йде від суті людини, яка формується ще в утробі матері.

“Поетичне слово – то вищий стан мови, вищий вертикальний стан душі...” (Павло Мовчан. Мова – явище космічне).

Гармонія почуття в поезії, ритміка, філософія поетичного образу, багатство емоцій, чарівність звуку, космічна енергія, благородство – все формує в людині схильності, пристрасті, бажання, мрії, вчинки, все, що наповнює життя благородним змістом. І тоді людина здатна оберігати Світ, а не руйнувати.

Природа подарувала людині велике блаженство, незрівнянну радість – кохання чоловіка і жінки. Кожен, хто проживає це високе почуття, відчуває радість за подароване саме йому життя на землі.

...Цілу мене,
Цілу мене до згути
І полум'ям жіночим обпікай.
Твої налиті молодістю губи –
Хмільні і соковиті, мов токай.
Вони –
Мої юності відлунок,
Який тіка і тихша рік у рік...
Ta загадують не перший поцілунок,
A той, який навік тебе обік.

Тамара та Дмитро Луценки, Київ, 1946 р.

Гармонія ритму вірша, рима, експресія, енергія слова створюють уяву здійсного образу бажань ліричного героя, напіввідкривають несподівано велику таємницю. Попри це у словах:

...Дозволила поцілувати

На мить лиши...

А скільки краси, чистоти в інтимній відвертості художніх образів:

...Жіночих рук смагливі грати

І жар ожинових очей,

І сонцем виструнчене тіло,

І шал недоспаних ночей –

Все чарами зазолотіло...

Непросто знайти автора, у якого інтимна лірика з душевними поривами, ніжністю та красивою еротикою присвячена одній жінці – дружині. Зазвичай то сама любов, заборонена, гріховна, де багато почуття, радості, страждань, сповіді, катяся... Так, як у житті. Можливо, людина бажає у власному домі сімейної злагоди й вірності, а в мистецтві (театр, кіно, література) навпаки – потребує для відпочинку і тільки для відпочинку такої протилежності – конфлікту, гострого сюжету, висловлюючись сучасним словом – драйву.

Інтимна лірика Дмитра Луценка настільки оригінальна коханням з дружиною від молодості до сивини, що дивує сучасників і захоплює. А раптом комусь пощасти? Така мрія спонукатиме до самовиходження, до шукання істини в житті. Адже так буває!

...Ти – повітря мое

І прозора студена криниця.

...Ти – мій хліб і вино.

Ти – цілюща трава...

Яке благородство помислів, глибина бажань, шляхетність!

П'ять років страхіть війни, де гинули друзі-однopolчани, сам дивився в очі смерті, ішов у бій – і не огрубів, не зачертвила душа. Певно, тому, що Поет виконував у ті роки найважливішу роботу – захищав Батьківщину.

Солдат, боєць мріє про мир і спокій на рідній землі.

...Живий я...

І синиться мені Україна

Не в вірі пожеж, а в привіллі ланів.

Любов до Батьківщини – це не солодкі слова, не фальшиві патетика, не словоблуддя обіцянок, не оплакування її горя, а дія, реальність у долі рідного краю, у його спасінні. Дмитро Луценко в творчості такий справжній і благородний, як і в житті.

Особлива сторінка дару поета – пісенна. Вона трепетна й ніжна. Незабутні пісні, народжені в минулі роки, гармонійно вплітаються в сучасний пісennий вінок. Хороша пісня – це рай для душі, навіть якщо вона журліва...

“Мамина вишня” (муз. А. Пашкевича), “Осіннє золото” (муз. І. Шамо), “Київецький” (муз. І. Шамо), “Зачарована Десна” (муз. І. Шамо), “Невгамовні слов’ї” (муз. О. Чухрая), “Як я люблю тебе” (муз. Е. Бриліна)... Художні образи, текстова палітра пісень на вірші Д. Луценка – це українська природа і любов. Звуки природи стають звуками музики, слова і голосу, а любов наповнює пісні почуттями краси, радості, щастя.

Пісні на вірші Дмитра Луценка знають і люблять з голосів незабутніх Діані Петренко, Дмитра Гнатюка, Раїси Кириченко, Олександра Таранця, Костянтина Огневого... Сьогодні пісні продовжують звучати у виконанні Олександра Василенка, Світлани Мирводи, Оксани Калінчук, Анатолія Лаврічука... На вірші Д. Луценка народжуються нові пісні (“Чого ж ти сумуєш, гармонь...”, “Не почужай, моя любов...”, муз. А. Лаврічука).

Дякувати Богу, серед сучасних українських пісень є чимало дуже гарних. Є справжні піснетворці. Проте шкода, що з багатьма піснями люди не знайомі через недоступність ефіру, неможливість організувати творчі вечори-концерти самотужки піснетворцями. Пісні забудуться, загубляться у леті часу, затіниться зміною естетичних смаків, не встигнувши виконати свою духовну роль, суттю якої є обов’язковість благородства.

Вокальна спадщина Валерія Буймистера

Українська музична культура зазнала тяжкої втрати: 12 листопада 2021 року відійшов у вічність Валерій Григорович Буймистер, видатний український співак (ліричний баритон), народний артист України, професор Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, лавреат Державної премії України імені Тараса Шевченка та лавреат міжнародних конкурсів вокалістів, соліст Національної філармонії України. Мистецтвознавці вважали його одним з найвизначніших інтерпретаторів світової музичної культури. Серед здобутків його в цій царині були шедеври світової класики, зокрема Й. Гайдн, Л. ван Бетховен, Ф. Шуберт, Р. Шуман, Й. Брамс, Г. Ю. Форе, П. І. Чайковський, С. Рахманінов та ін. Справжнім відкриттям співака була інтерпретація ним творів української камерної вокальної музики минулого, зокрема Д. Бортнянського, М. Лисенка, Я. Степового, С. Людкевича, В. Барвінського, Б. Лятошинського. Безперечний внесок співака в сучасну українську музичну культуру, де найповніше виявилася його творча індивідуальність. Адже любов до рідної мови і пісні властива була йому, як і всім нам, дітям співучої України.

Володимир СКРИНЧЕНКО,
м. Київ

До мистецького Олімпу...

Звідки розпочиналася вокальна історія Валерія Буймистера? Формально кажучи, з Київського музичного училища імені Р. М. Глєра (клас Б. Й. Полякової), яке закінчив 1969 року, а потім у Київській консерваторії, де навчався вокалу на вечірному відділенні у професора Д. Г. Євтушенка. Однак родом Валерій був з містечка Ічня на Чернігівщині. Художні смаки майбутнього співака формували дідуся і мати, які відрядили юнака на конкурс молодих талантів до Києва, звідки він привіз диплом.

Вже у консерваторії звернув на себе увагу цей чорнявий парубок, зосереджений і працьовитий студент, який невпинно прагнув осiąгти жанрово-стилістичні форми як традиційно оперних, так і камерно-концертних репертуарів. Поступ митця до його професійного Олімпу йшов поряд з філософським осягненням мистецтва вокалу, про яке він висловився колись у деяких інтерв’ю, зокрема після виступу у Будинку вчених наприкінці 90-х років минулого століття. Вокал, на думку співака, – це перш за все духовне мистецтво, але мов-

композиторів. Так, дипломною роботою студента Буймистера була партія Євгенія Онегіна в одніменній опері П. І. Чайковського на сцені оперної студії Київської консерваторії. Згодом як соліст він виступав в партії Валентина у “Фаусті” Ш. Гуно та інших спектаклях. Однак, зосередившись на вокальних мініатюрах, добре відчуваючи специфіку камерного мистецтва, Буймистер віддав йому перевагу. На думку співака, воно кріє у собі тонкі “акварельні” вокальні барви, різноманітні музично-мовні інтонації. Слухаючи романси у його виконанні, помічаєш філігранну роботу над фразою, прагнення розкрити складності, часом суперечливості душевних становів героя. Емоційна наповненість, рівніннє звучання голосу в рівних регістрах, досконалість динамічних переходів – ось деякі риси виконавської манери Валерія Буймистера.

Роки наполегливої праці перетворили обдарованого юнака на справжнього майстра, митця із безмежними горизонтами виконавських можливостей.

Ще студентом консерваторії Валерій Буймистер стає дипломантом конкурсу імені М. І. Глінки, а через рік після випуску з консерваторії 1976 року він отримує гран-при 10-го Міжнародного конкурсу вокалістів у Парижі. Французька преса високо оцінила виступ “чудового українського баритона”, називаючи його “триумфальним” (газета “Фігаро”).

Ось так Валерій Буймистер увійшов до слітів української вокальної музики. Успіху виступів співака сприяв і його рідкісний артистизм. Усі, кому пощастило побачити Валерія Буймистера на сцені, неодмінно зазначали прекрасний вокал, вміння спілкуватися з аудиторією та високий художній смак. Це був справжній красень.

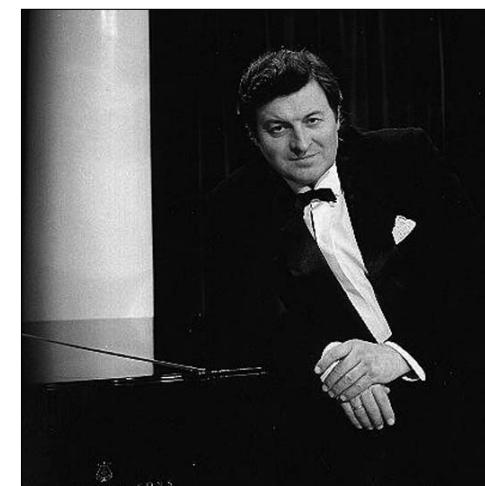
Географія його гастролей охоплювала США, Мексику, Канаду, Німеччину, Велику Британію, Францію, Іспанію, Португалію, Данію, Чехію, Словаччину, Австралію, Нову Зеландію, Сингапур та інші країни. 1996 року Кембриджський міжнародний біографічний центр (Велика Британія) визнав Валерія Буймистера “Міжнародною людиною року”.

На Батьківщині їй за кордоном Валерій Буймистер популяризував твори сучасних українських композиторів. Серед них – Євген Станкович, Олег Ківа, Олександр Левкович, Ірина Кириліна, Ярослав Верещагін. Його завжди приваблювали твори, що потребують особливової вокально-виконавської сміливості й неабияких знань суттю музичного гатунку.

За спогадами Ярослава Верещагіна, Валерій Буймистер переглядав календар на рік перед, вишукував ювілайні дати поетів і робив своєрідні заявки композиторам щодо створення вокальної музики на вірші поетів-ювілярів. Потім він записував нові твори у Будинку звукозапису Українського радіо, бо не міг дозволити, щоби праця композитора лишилася невідомою, марною.

Творчий спадок митця

Він намагався розширити горизонти камерної музики, урізноманітнити барви своєї вокальної палітри. Твори у його виконанні – це малі спектаклі зі своєю, часом складною, драматургією, рельєфною образністю, емоційною характерністю. Його концертні програми вирізнялися грамотною побудовою й точним розміщенням драматургічних акцентів у контексті вокальних вечорів, які щоразу набу-

вають ознак моновистави. Слухачі спостерігали таїнство народження вокальної музики у себе перед очима.

У Валерія Буймистера склався особливий нахінений стиль виконання, просякнений благородним духом німецького романтизму. Не даремно, що йому особисто близькі були німецькі композитори-романтики (Йоганнес Брамс, Роберт Шуман, Франц Шуберт та ін.). На жаль, його обдарування не було зажадане на Батьківщині у повній мірі. Адже ситуація з вокальною культурою на Україні, на думку митця, склалася досить драматично.

Не відтворити вже дивовижний світ концертів Валерія Буймистера. Назавжди чимало втрачено з його виконавської спадщини, тому що професійного запису останніх його концертів так ніхто й не виконав. Проте досить значний доробок усے ж існує. Гідним пам'ятником Валерію Буймистеру було б видання альбому компакт-дисків, тим більш, що свого часу фірма “Мелодія” випустила три платівки, присвячені музичній творчості співака. Про нього можуть нагадати ще й фільми, які зняла студія “Укртелекільм” за радянських часів: “Станси” (1987 р., режисер А. Савченко) і “Співає Валерій Буймистер” (1991 р., режисер О. Бійма).

Сьогодні в Інтернеті можна знайти чудові записи співака завдяки студентам класу професора Валерія Буймистера, їхній любові до Вчителя: вокальні цикли Роберта Шумана, романси Петра Чайковського, Михайла Глінки, українські народні пісні, твори вітчизняних композиторів у супроводі найкращих оркестрів України – Національним заслуженим академічним симфонічним оркестром України, оркестром народних інструментів, Національним ансамблем солістів “Київська камерата” тощо.

Мені пощастило неодноразово зустрітися з Валерієм, напрочуд скромною людиною, інтелігентом найвищого гатунку, спілкуватися з ним. Він виступав на концертах пам'яті моого покійного брата, піаніста Сергія Скрипченка, з яким співпрацював у Київській філармонії. На концерти з нагоди 60-річного ювілею Сергія Скрипченка, у вересні 2000 року, Валерій Буймистер дав інтерв’ю журналісту Українського радіо. Зустрічалися ми й на вечері пам'яті професора Нільсена й моого брата у жовтні 2015-го.

Незабутній дивовижний тембр його голосу, надзвичайно широкий був його діапазон: верхні ноти ліричного баритона Буймистера міг взяти далеко не кожен тенор.

Валерій Буймистер був відданий своїм творчим ідеалам, його не спокушали пригади легкого успіху. Його запрошували на роботу до Москви, колись пропонували залишитися в Америці, але він вважав, що жити треба там, де ти народився. Він завжди уболівав за Україну, за її майбутнє, культуру, мистецтво, вокальну школу. Бажав, щоб у театри приймали талановиту молодь, щоб його учні продовжували справу його життя.

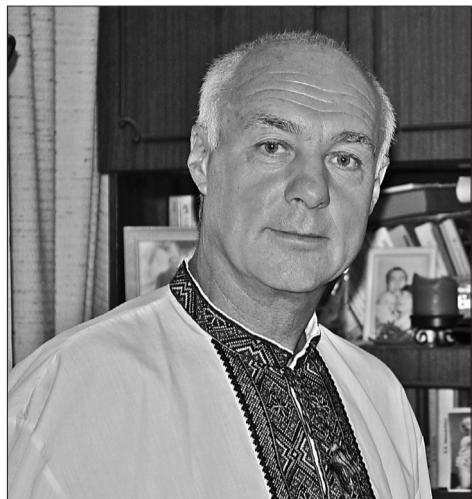
Багата й різноманітна спадщина часів Київської Русі стала міцним підґрунтям для формування сучасної професійної музичної культури українського народу. Носії кращих рис національного вокального мистецтва творять самобутній культурний генотип нашого етносу, починаючи від білінних і княжих співців Бояна й до сучасних нам мистецьких особистостей, чиї імена зорють з України до цілого світу.

І серед них – Валерій Буймистер...

"Працьовитістю, справедливим і добрим ставленням до людей, а ще піснями, мудрими порадами заслужила авторитет у селі".

Пісенне безсмертя Явдохи Зуїхи

Микола ДМИТРЕНКО,
доктор філологічних наук, професор,
письменник

Славу українській пісні творили мільйони виконавців, адже кожна людина – носій фольклору. Але особливо вагому роль утворенні, збереженні та збагаченні народнопоетичної традиції відіграли талановиті носії, з-поміж яких чи не найславетніше ім'я подолянки Явдохи Зуїхи – видатної співачки, що його відкрив світові збирач фольклору, учитель Гнат Танциора в селі Зятківцях Гайсинського району на Вінниччині. Репертуар Явдохи Зуїхи, чиє ім'я вміщено в багатьох енциклопедіях, – безпрецедентне явище у світовій виконавській традиції: тисяча вісім народних пісень! А ще від неї записано сотні прислів'їв та приказок, загадок, прикмет, повір'їв, примовок, 156 казок, легенд та переказів, велику кількість інших фольклорно-етнографічних матеріалів.

Пісні Явдохи Зуїхи – багатющий світ народних почуттів, думок, емоцій, що знайшли індивідуальний творчий вияв через неординарну особистість.

Якою ж була Явдоха Зуїха?

Найповніше охарактеризував Явдоху Зуїху збирач фольклору Гнат Танциора у методичному посібнику "Записки збирача фольклору" (1958 р.) та в нарисі "Явдоха Зуїха" (вміщений наприкінці видання).

Чимало спогадів про Явдоху Зуїху мені як зацікавленому зятківчанину вдалося записати від рідної бабусі Лізи Уманець, від односельців-старожилів. Мої земляки добре змалювали зовнішність талановитої жінки: середнього зросту, міцної статури, смаглява, великий ніс, очі голубі, круглоголова, із широкою щирою усмішкою з рівненськими рядами дрібних міцних зубів. Говорила впевнено, чітко, голосно, відкрито; мала чудову дикцію, була винятково красномовною. Мова її була барвистою, соковитою, аж вигравала-видзвонювала влучними порівняннями, метафорами, алегоріями. Порівняння її – дотепні, насмішкувато-іронічні, часом і саркастичні – густо перепліталися з прислів'ями та приказками, примовками, приспівками, загадками, різноманітними цитатами з фольклорних творів – казок, легенд, притч, прикмет, а найбільше – з пісень. Привітна її безпосередня, правдива й справедлива, добродушна, завжди охайніша: у хаті в неї, як у віночку, її сама одягнена чистенько. В одязі любила простоту, вишивки щоб було небагато; була працьовита і робила все до ладу й від інших того жадала. Мала артистичну вдачу і знала силу-силенну пісень; вміла танцювати, шити, прясти, вишивати, писати писанки, передавати вимову, інтонацію, вираз обличчя й ходу (поставу) людей; близьку імітувати різні природні звуки, голоси багатьох пташок, тварин. На жаль, унікальна світлина-портрет Явдохи Зуїхи, що був переданий разом із рукописною збіркою, в архіві Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського Національної академії наук України (фонд 31–2, одиниця збереження 45, аркуш 17 – місце для фото) не зберігся: можливо, втрачено під час підготовки матеріалів до друку у видавництві "Наукова думка". Звертаю на це ува-

Видавництво "Літера ЛТД" наприкінці 2021 року опублікувало збірку "Пісні Явдохи Зуїхи", яка започаткувала серію "Скарби українського фольклору". Це оновлене перевидання книжки 1965 року. Хтось висловився про книгу "Пісні Явдохи Зуїхи", що це пам'ятник простій, рядовій колгоспниці. По-перше, не "простій" чи "рядовий", а надзвичайно обдарованій людині, високого інтелекту натури. Та й не тільки її – це один із пам'ятників самому народові. Книжка давно стала раритетом. До перевидання долучилися відомі фольклористи: доктор філологічних наук, професор, письменник Микола Дмитренко та доктор мистецтвознавства Людмила Єфремова. Публікуємо фрагменти з передмови Миколи Дмитренка до цієї унікальної збірки.

гу з метою продовження пошуку, а ще тому, що під час деяких публікацій у періодиці поширюється недостовірна світлина – загальний образ жінки, що його створив художник В. Березовий, ілюструючи мою книгу прози: Дмитренко Микола. Допит: Повіті, оповідання. Кий: "Радянський письменник", 1989. С. 3. Цей портрет, як не прикро, зображені й на конверті, що його випустила Укрпошта до 160-річчя Явдохи Зуїхи, на меморіальній стелі пам'ятника "Народній пісні – жити!", що його відкрито до 100-річчя від дня народження Г. Т. Танциора в с. Зятківцях на Вінниччині біля будинку культури.

Народилася співачка 1 березня (за новим стилем – 14 березня) 1855 року в родині кріпака Микити Сивака у селі Куцинцях, що розташоване на правому березі річки Кібліч. Була третьою дочкою в сім'ї. Мати Тетяна від бідності й розpacу гірко запила і померла. Рано залишилась Явдошка без материнської ласки. Батько як міг піклувався про дочек, навчав охайності й порядності, а був хоч і бідний, але чесний, а ще володів неабияким гумором і красномовністю. Микита Сивак віддав заміж старших – Фотинії Харитину, а з найменшенькою лишився господарювати. Чимало батькових рис передалося їй, зокрема й загострене почуття справедливості. Активно спілкуючись із ровесниками чи й старшим на вулиці, Явдошка завжди отаманувала, могла й набити хлопця чи дівчину за те, що погано співає чи ледарює в компанії. Та не довго гуляла дівчинка: служила в багачів за няньку, ходила на заробітки поденно. Згодом пішла у строк до місцевого пана Равського: хоч і в кат, аби плати. Наймалася "від льоду до льоду", тобто від часу, коли лід розстане, до тієї пори, як новий стане.

Нестатки вигонили із рідної хатки: мусила із земляками йти на заробітки у Бесарабію, в Херсонську губернію. Залишаючи село, співали заробітчани традиційно: "Бувайте здорові, соснові пороги, /А де проходжали мої білі ноги...". Упродовж чотирьох років ходила на тяжкі заробітки, пізнавала світ і людей, набиравалася гірко-досвіду, "надивилася і наслыхалася", начилась цінувати "печену картоплю, білу сорочку і вірне словечко". Йшла в далекі степи дужа, енергійна, бадьора, а поверталася додому худа, змарніла. Сказано ж: добро пушить, а горе сушить.

На двадцять третьому році Явдоху Сивак засватав бідний хлопець Василь Олійник із сусіднього, найближчого до Куцинця, села Гнатівки, яке розташоване на лівому боці річки Кібліч. Вийшло так: сиділа дівка та й висиділа дідька. Мовчазний, лінкуватий чоловік і сварлива свекруха звалили на Явдоху всю роботу по господарству. Василь городом, що спускався до річки, часто ходив ловити рибу, пічерувати раки, заглядав і до корчми, а потім щороку почав мандрувати на заробітки до Бесарабії, залишаючи жінку з маленькою дитиною. Четверо дітей народила Явдоха: Петра, Явдоню, Маріку і Явдокима. Намагалася в усьому додогоди свекруси, корилася, але нічого не допомагало. Свекруху дратували мова невістки, а ще більше пісні: "Доки ти будеш тріщати, як терніця? Для чого ці співи? Не скаву мені тут!". Це про таких свекрух співають у народі:

*Поперу шмаття на річці,
Свекруха каже: в горілці.
Покладу шмаття на плоті,
Свекруха каже: в болоті.
Вимастю хату – не біла,
Ізміла лавку – не сіла.*

*Постелю постіль – не ляже,
Замету хату – не стане.
– Лedaщо невістка, лedaщо,
Не хоче робити нізащо.*

Чоловік повертається додому, усе зароблене пропивав, узлазив у борги, дорікав жінці та ще й бив. У хаті щоденно були сварки. Явдоха словами пісні характеризувала своє заміжжя: "Що зазнала, то зазнала /"Розкоші" за нього: /I ошийника, і потилника, /I праниця, і прача, /I макогона-тovкача". Розповідала: "Прожила я свій вік, як не чоловік. Прожила в біді, як каміні у воді. Був і голод, був і холод. Не було ні взутися, ні вдягнутися. Була мені біда, мені горе було. А прите як дівкою, так і жінкою, ходила на весілля, молоду вибрала, пісні витягала, а була молодиця, то й танці виводила. Писанки писати? До мене. Вишити дівоче вишиття? До мене. Мене, спасибі їм, люди не цурались. Але то спілка, що чоловік та жінка. А в мене це спілки не було, бо з чоловіком погано жилося... Якби не діти, то пішла б десь у світ за очі. Особливо тяжке було одні літо. Як на бідного та ще й дритоги. Був недорід. Хліба свого нема. Купити нема за

що. А тут ще борги: одному винна, другий править, а третьому нема що віддати. Ну, така біда, що хоч у скоки та в боки. Хоч гинь! Без кришки хліба, за баньочкою води жала ввесь день. Зварила б куліш, якби було пшено, а то й бараболі катма. Загрію окріп, посолю, похльобаю з діттю та й лягаю спати. Ох, який то страшний голод!.. Хто там змилується, даста мисочку висвіок... Так і билася сама, як риба об лід. Ех, ніхто не відає, як хто обідає... Тоді моя маленька Явдоха померла, то я мало не заляялася слізми. Мене тоді водою відливали. Довго я тужила за дитиною. Довго не могла забути. Ох, які ті діти трудні!..".

Повернувшись з кількарічного заробітчанства Василь Олійник – страшний, старий і хворий. Трохи полежав, покашляв та помер. Овдовіла Явдоха на п'ятдесят першому році життя. У сусідніх Зятківцях жив старий Демедъ Жук: мав за плечима сімдесят три роки, поховав дві жінки, повіддавав заміж дочек, оженив (віддав у приймаки) старшого сина, і тяжко вікував із найменшим, уже дорослим, сином-епілептиків Онуфрієм. Чоловікам потрібна була господиня. От і випало старому женитися. Добри люди підказали, що у Гнатівці Явдоха Олійник уже три роки, як вдова. Дуже не хотіла Явдоха покидати рідне гніздечко, але таки

1910-го року переїхала до Зятківця. Явдоха Олійник стала бабулою Демедихою, восени 1919 року Демедъ Жук помер.

Працьовитістю, справедливим і добрим ставленням до людей, а ще піснями, мудрими порадами заслужила авторитет у селі. З нею рахувалися, побоювалися її гострого язика. "Лучче не берись зі мною ціпа в'язти, – відповідала вона тому, хто починав із нею спірку. – Тобі там не бувати, де я побувала. А я ж була в бувалицах, побувала і на смичковим перевозі, навчилась і в решеті танцювати, і знаю тепер по чому коряк каші".

Із бабою Явдоху як співачкою Гнат Танциора познайомився 1918 року за прости сільських обставин. Сімнадцятирічний юнак певний час записував пісений репертуар матері й сестер, ходив селом до різних співачок, уже набралося до сотні зразків. Якось, проспівуючи народну баладу "Ой ходить Іван понад лиман", мати Тетяна забула її закінчення. Саме на цю мить надійшла до хати стара сусідка Демедиха. Мати запитала, чи не знає вона до кінця згаданої пісні. З усмішкою відповіла: "Де там, не знаю... До мене, до мене, сину, за піснями. На трох волових шкурах не залишеш. Я ж їх знаю до гибелі. Вік свій проспівала. Десь-то і долю свою проспівала, що така нещаслива. Я весь свій вік провела в біді, у зліднях і в піснях. Коли б не пісні, то десь-то лопнула б із досади та горя...".

Гнат Танциора скептично сприйняв слова сусідки про "три волові шкури", однак бабуся відразу ж проспівала закінчення балади, то ж подумав: може, запишу хоч кілька десяtkів пісень, – і то буде добре. Упродовж двох тижнів безперервно Гнат ходив до Демедих і складав лише за першим рядком чи якоюсь промовистою назвою (наприклад, "Про Кармелюка") списки відомих їх пісень, яких виявилось не десяtkи, а сотні. Згодом про це фольклорист зазначив, що бабуся зразу "сипнула" стільки пісень, що не можна було отягитися: "Кажучи фігуально, коли я досі плавав по вузеньких річечках, звідки було видно обидва береги, то тепер виплив у якесь безмежне море. Я стомлювався писати і всерйоз почав побоюватися, що ніколи не зможу перейняти того, що вона знає. А вона все каже, розповідає, співає без кінця і краю".

Після текстів збирач проставляв дату запису й прізвище співачки: то Явдоха Олійник, то Демедиха, то Я. Жучиха. Бабуся спостерегла, що після тексту пісні Гнат ще щось дописує, то поцікавилася, що то за відсебеньки він додає. Збирач пояснив про паспортизацію: коли, де, від кого записано... То й записує її ім'я кожного разу. Навіть не сподівався на бурхливу реакцію: "Як так можна? Я цілій свій вік провела в чистоті, незапорошеною. Я цілій свій вік тішилася, що ніхто про мене не скаже поганого слова, а ти мене на старості хочеш знеславити на весь світ. Бач, який ти добрий...". "Ні, знеславити. І ось чому. Будуть читати й співати ці пісні, а тут же є всяка, і будуть сміятыся. Будуть судити мене. Скажуть: старий шкапі не годиться ось так виспівати. З неї порохня вже сиплеться, а вона ще диви, як виспіве. Та ще яких ось пісень!.. Скажуть: видно, добра була жаба рємінна. Бо про що співає, то про те її думає. Так десь-то чинила сама, як проспіве... Нашо мені на старості ця напаст? Не пиши мене в ту грамоту. Не треба. Не хочу! І казати більше не буду, ні співати...".

На певний час записи припинилися. Вихід знайшла сама співачка, запропонувавши "охрестити" її по-новому й по-записувати "на таку фамілію, щоб ніхто не чув і не знав". Сама обрала собі псевдонім: "Та фамілія буде погана, та – довга. Кожного разу тобі прийдеться довго писати, тратити час. Нехай я звуся так, як є: Явдоха. Явдох багато... А фамілія... Була я в Куцинцях Сивак-Попик, у Гнатівці – Олійник, у Зятківцях тепер – Жук, Демедиха. Можна було б узяти "Жук". Коротенько. В Зятківцях Жуків багато, між ними є кілька Явдох – нехай після розберуть,

Явдоха Жук так виспівувала. Але одно вже слово “Жук” – погане. Це щось таке дрібне, миршаве, плавує, в гною риється. Не хочу.. Чекай-но, колись на мого покійного старого, того першого, Василя, були виклали прізвисько – Зуй, бо він був десь далеко на роботі в якомусь Зуевім. То нехай я буду Зуїха. Явдоха Зуїха. О!..”.

Записи відновилися і тривали впродовж дванадцяти років.

Володіючи колосальним фольклорним репертуаром, Явдоха Зуїха ставилася до народних пісень, як до народного добра, знала на власному досвіді й усвідомлювала, звідки, з яких надривних житейських струн беруться пісні, хоч і жартома казала збирачеві, що то панна виходить із моря і співає, треба лише почути й запам'ятати. У народних піснях Явдоха Зуїха вбачала правду життя, високу художню силу впливу на думки, почуття, настрої людей. Вона була естетично розвиненою особистістю з феноменальною пам'яттю, людиною, яка знала, що таке добро і зло, завжди відстоювала справедливість і захищала народні пісні від наруги, фальсифікації, дбала про чистоту й точність тексту та мелодії. Пісенне багатство народу з уст Явдохи Зуїхи – явище унікальне: в її репертуарі немає жодного тексту, який би слово в слово повторював відомі твори з інших видань.

Серед обрядових пісень такі тематичні розділи: весняні хороводні пісні, русальні та петрочині, купальські, обжинкові, колядки та щедрівки, весільні. У цих творах багато світла, зображені ідеальні світ гармонійного поєдання людини й природи, охарактеризовано людину в будні і свято, пориваннях до краси й добра, здійсненнямрій.

Лірика про кохання та сімейне життя в подолян – це великий пісенний розмай. Йому присвячений найбільший за обсягом розділ. Тематика цих творів переважно сумна, невесела; краса природи і людська туга, сімейні пута контрастують тут особливо сильно, глибоко. Трагізм знедолених зображені в розділі балад.

Захоплює дух від історичних, чумацьких, рекрутських, бурлацьких, наймитських, заробітчанських пісень. Трагічні сторінки історії рідного краю передано через яскраві образи-символи, приклади геройчної боротьби з поневолювачами, зусібничими зайдами-чужинцями. Пісня рятувала, додавала сил, була цілющим ліком для зболеної душі, дарувала надію. У піснях демонструється органічний, врождений оптимізм українців, віра у власні сили і сподівання на краще життя.

У розділі історичних пісень вміщено твори “Що за голос у долині”, “Ой на горі та женці жнуть”, “Ой понад річкою, понад Синюхо”, про Нечая, Морозенка, Саву Чалого, Максима Залізняка. Пісня про Устима Кармалюку (“За Сибіром сонце сходить”) поширила в десятках варіантів, зокрема двадцять п'ять опублікованих у фундаментальному академічному томі “Історичні пісні” (1961 р.), на першому місці – подільський варіант із Зятківець, що його записав Гнат Танцюра 1919 р. від Явдохи Зуїхи.

Понад усе Явдоха Зуїха любила пісні та кі, щоб від них “у серці йокало”. Переживала кожну пісню душою, плакала над нещасливою долею наймітів, рекрутів, чумаків, тяжкою долею жінок, сиріт. Кого не вразить фатальною неминучістю, невідворотністю ліричний сюжет народної перлини “Мамко наша, любко наша”? Тут поєднано образи дітей, матері, смерті. Застосовано художній прийом ступеневого звуження образу, коли діти повідомляють матір: “Уже ходить по вулиці смерть же ваша”. Мама просить дітей зачинити ворітчка, не пустити; далі смерть ходить подвір’ям – прохання зачинити сінні двері; по сінечках – зачинити хатні двері; у порозі... А далі зворушливий до сліз образ:

– Мамко наша, любко наша!
Уже стойть коло полу смерть же ваша.
– Діти мої, квіти мої!
Попадайте навколошки та просіте її.
– Ой смерте ж наша, смерте наша!
Не бери ж ти мами від нас.
Не бери ж ти мами від нас,
Бо посиromши же ти нас.

Емоційні переживання, хвилювання за долю героїв пісень однак не затуманювали її ясний розум і не притлумлювали чіпку пам’ять. Відтворювала багатокуплетні ліро-епічні балади, історичні пісні, була уважною до нюансів пісні, до художніх деталей. Мала реактивну асоціативну пам’ять на пісенні образи. Будь-шо могло викликати в неї пісенний спогад: якийсь предмет, явище, тварина, вислів, окрім слова... Такі слова, візуальні образи чи якісь дії, що викликали асоціацію, Явдоха Зуїха називала “гачками”. Упав ніж і брязнув: “Ой брязнули ключі, / Серед моря йдути...”. Або хтось у розмові сказав буденні слова: “Нашо мені?”, як бабуся одразу ж реагувала піснею:

*Нашо мені на стороні собаки держати?
Єсть умене воріженьки, то й будуть брехати.
Бо собаки як держати, треба годувати,
А вороги свій хліб ідять і будуть брехати.*

Слово “хвалько” нагадало Явдосі Зуїсі пісню “А хвалився соцький сином, / А десняцький своїм чином...”. Коли збирач запитав, чи є пісня про ворону, то відповіла: “Є і про ворону: Ще собаки не гавкали / І ворони не крякали, / Як у волошини дочку вкraли...”.

Переглядаючи стоси паперу із записами від Явдохи Зуїхи, Гнат Танцюра щоразу дивувався з цього багатства, розумів його походження, та все ж якось запитав, з якої причини вона знає стільки пісень. Явдоха Зуїха схвильовано відповіла: “Якби я, сину, не співала, то давно лопнула б. Я дуже бідна цілий свій вік, тяжко та гірко робила, як чорний віл. А що мого? Тільки й того, щоб не здохла з голоду. Ото тільки й мого, що не раз, бувало, поспіваю та поплачу... Пісні помагали мені боротися з бідою. І де ті пісні в мені бралися? Так, наче хто нашпітує мені збоку. А пісні любила, ой любила... Но то другі вбивалися у волі, в корові, а я, бідна, в пісні. За гарну пісню, здається, дала б око видерти, нехай я світю одним уже, аби я знала ту пісню, бо то тільки й мого, ото тільки й мого багатства”.

На початку 1930-х років Гнат Танцюра під тиском обставин був змушеній виїхати із Зятківець на вчителювання до іншої місцевості. Для листування з Явдохорою Зуїхою “прикріпив” грамотну людину – Василя Жука. В листах бабуся нарікала на старість, багато плакала, заявляла, що всі старі біля неї повмирали, тільки вона – “вирод безсмертний” – зосталась. Тяжко пережила голодомор 1932–1933 років, який у Зятківцях був страшний, із фактами канібалізму...

Померла Явдоха Зуїха 19 січня 1935 року.

Фольклорна спадщина Явдохи Зуїхи – визначна пам’ятка української та світової традиційної культури. За діапазоном фольклорно-етнографічних зацікавлень, глибину і обсягами знань і репертуару, за вмінням розмежовувати буденнє, матеріальне й духовне, сакральне, космічне, підноситься над зліднями та сірістю й метушливістю тяжкого селянського побуту, за артистизмом натури і морально-етичним та естетичним ідеалом, любов’ю до життя і до народної пісні постать Явдохи Зуїхи унікальна.

“Пісні Явдохи Зуїхи” стали славетною книгою українського народу, співачка здобула пісенне безсмертя. З її пісень черпають творчу наснагу кілька поколінь композиторів і поетів, професійних і самодіяльних хорових колективів, фольклорно-етнографічних ансамблів, сольних виконавців. Із репертуару Явдохи Зуїхи широку виконуються твори під час традиційного (з 1988 р.) на Вінниччині пісенного конкурсу. Усе це засвідчує живучість традиції, безперервність усної народної творчості.

Іменем Явдохи Зуїхи названо вулицю в Зятківцях. У с. Куцинцях 2005 року встановлено оригінальний пам’ятник народній співачці (скульптор – вихідець із цього села Петро Лантух).

На могилі Явдохи Зуїхи в Зятківцях встановлена меморіальна плита і зелені барвінок як символ вічної пам’яті.

Музичний спогад про маestro

У Національній спілці композиторів України відбувся концерт присвячений 95-річчю від дня народження народного артиста України, професора Національної музичної академії імені П. І. Чайковського, композитора Віталія Кирейка.

Ірина ПАШИНСЬКА,
музикознавиця, ведуча програм
“Радіо Культура”

№ 13, яку автор присвятив їй, як, до слова, і низку своїх інших творів. Пані Ірина також акомпанувала усім співакам, які брали участь у концерті.

Далі у програмі звучала оперна музика Віталія Кирейка, його романси та фортепіанні твори. Фрагмент його опери “Лісова пісня”, дует Мавки і Лукаша, виконали заслужений артист України Микола Шулляк (тенор) та заслужена артистка естрадного мистецтва України Інна Андріяш (сопрано). Співачка виконала і арію Мавки. А молодий співак-баритон Антон Скірко застівав арію Перелесника.

Під час концерту ін меморіам звучала не лише музика Віталія Кирейка, а й спогади про маestro. Роки співпраці з Віталієм Кирейком пригадав відомий диригент, пропагандист творчості композитора, народний артист України Іван Гамкало. Він розповів про прем’єру його першої опери “Лісова пісня”, написаної на сюжет однойменної драми-феєрії Лесі Українки. Прем’єра відбулася у Львові 1957 року, була успішною і мала великий вплив на подальшу творчість композитора. Адже впродовж наступних 45 років В. Кирейко знову і знову повертається до жанру опери. Усього у доробку маestro 5 опер. В останній (2003 рік) автор знову звернувся до сюжету Лесі Українки, її драми “Боярня”.

Спогадами про Віталія Кирейка піділлася музикознавиця, ведуча передач “Радіо Культура” Ірина Пашина. Вона пригадала студентські роки у Національній музичній академії України ім. П. І. Чайковського, де вивчала оркестрування сame у класі Віталія Кирейка. Розповіла і про співпрацю з композитором у радіопередачах. Декілька з них було присвячено життю і творчості Віталія Дмитровича. Зокрема, передача циклу “Операцій абонемент”, в якій звучала опера “Лісова пісня” у запису 1999 року – постановка Операції студії Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. У головних партіях радиослухачі чули Наталію Николаїшину, яка виконувала партію Мавки, та Геннадія Кабку – партію Лукаша.

Ірина Пашина наголосила на тому, що у фондах Українського радіо зберігаються записи творів композитора: Симфонії, Концерти, обробки народних пісень, камерно-вокальні (романси) та інструментальні опуси (Сонати та численні “малі форми”).

Під час концерту пам’яті Віталія Кирейка спогадами про маestro ділилися і виконавці його творів, що зробило цю поядю ще більш цікавою для публіки. Та все ж головною під час концерту, а він тривав впродовж півтори години, була музика Віталія Дмитровича у виконанні і відомих музикантів, які вже багато років її пропагують, і зовсім юніх.

Знана піаністка Ірина Шестеренко була авторкою ідеї проведення концерту пам’яті та його найактивнішою учасницею. Вона розпочала програму Сонатою

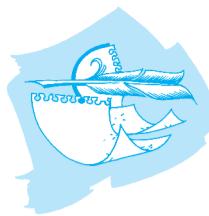
Сюїти для фортепіано в чотири руки заграли лавреатки Міжнародного конкурсу Олександрія Дяченко та Анастасія Задьора, студентки Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського, класу професорки Ірини Шестеренко.

Молоді піаністки та їхня викладачка Ірина Шестеренко виконали і кілька прем’єр Віталія Кирейка. Вперше публічно зазвучали дві фортепіанні композиції. Студентка 2-го курсу історико-теоретичного факультету музичної академії Анастасія Задьора грала “Українську пасакалію”, а студентка 2-го курсу диригентсько-хорового факультету Олександрія Дяченко – п’есу “Спогад”. Виступ юніх піаністок, які творили образ і передавали авторську емоцію, дуже сподобався публіці.

На завершення великої концертної програми зазвучали ще дві прем’єри: “Забуті вальси” (з опусу 175) Віталія Кирейка заграла піаністка Ірина Шестеренко.

У концертній залі Спілки композиторів України того вечора не було випадкових людей – лише ті, хто знав маestro, хто зберіг світлу пам’ять про нього, хто пропагує його творчість і хто з цікавістю відкриває себе світ музики маestro.

Дмитро ЧЕРЕДНИЧЕНКО

...І спрага вірної руки...

На вітрах України
Тичина
у землю
плуга загнав...
Коли пересохла
пам'ять –
Драч загнав
ніж у сонце...

Борозна і рана...
Пустили зіпсувту кров,
щоб світ одужав.

Підпáвок – перепел вечірній –
гукає перепілку на пісні.
Бо скоро прийдуть косари,
тоді лети собі у вирій.

Тоді земля зостанеться мовчати
і від мовчання посивіє..
– Приди, – підпáвок у траві, –
бо треба землю наспівати.

При місячному сяйві
батькової хати

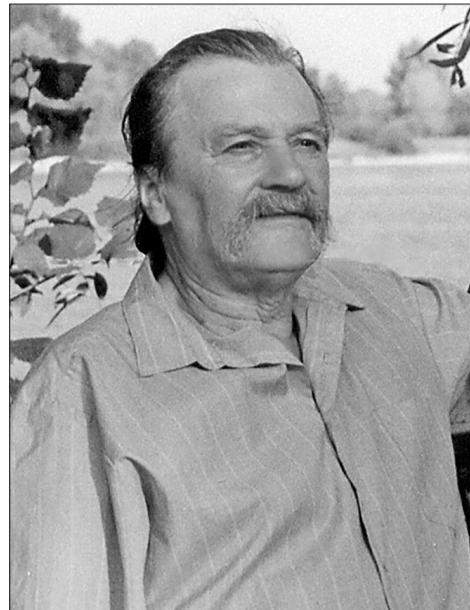
при місяці?

Ні – при стіні
що сяє місяцем
зокола
і світить
прямо в душу...

Тепер ти знаєш
коли ніч?

Такий стрататий ліс
яка ж то буря
обріпала

Ідуть дерева
як свічки на страсть
і пустодуй
їм пломінь задуває
Хто ж старп'я підбере
хто гноття
обтіпає

Такий стрататий ліс
аж у землі
душа болить

Тризуб
і прапор жовто-синій
і кліч до праці
Ще не вмерла

Такі навколо жерла
націлені й готові
і ні одного слова
Не журись

Дивись дивись
не спи
На жерлах тих
сидять зозулі..
А ти – о Боже! –
люлі люлі
Благаю не проспи

Нам на шию наступили,
а ми ще ж і важим:
– Поможи, Боже,
і нашим, і вашим.

Нас на той світ заганяють,
а ми й досі важим:
– Поможи, Боже,
і нашим, і вашим.

Була, здавалось,
вічна мерзлота,
здавалось, уже
ніколи не відтане.

Та пересілися морози
і потекли струмки.
Ростуше все,
хоча й пожалене, побите,
несміло знову визира
з-під броні крижаної,
і ожива все, ожива –
тала вода рани гоїть.

Посеред блудних і заблудлив
Посеред спраглив і німих
Неутоленну правду дудлим
І не впокоїмось ми

Чи прийде блудний до криниці?
Чи виблудить заблудлив де?
Чи наша правда оновиться
Чи в брехнях сучих пропаде?!

Так сумно хліба зеленіють
І снігу нема на полях.
Про що ж вона, бідная, мріє,
Про що вона дума – земля?

Чи прийде до неї господар,
Чи тільки найдуть женці,
що тільки збиратимут податъ
І дертимут кляті гарці.

Коли ж хто її порятує,
Догляне коли її хто?
Холодна земелька сумує
І просить у Бога пальто.

Світло

І знову над горою світло,
Таке яскраве світло над горою.
Ще ніби ж сонце не зйшло,
То хто ж на обрї там світить?

Воно так рідко в сон приходить
І світить лиш у далині.
Але до себе широ надить,
Коли невітерпки мені.

Воно яскраве аж блакитне,
Світило, що гука за обрій.
Чи то моя Зоря провідна,
Чи Божий знак – на добре?

Добре йти своїм трибом,
коли маєш той триб.
Якби ми його мали,
то вже вільні були б.

А то маєм клубочок –
з нього кожен сота:
стільки кінчиків різних,
а де ж нитка свята?

Дуби і сосни і стежки
чийсь сліди чийсь думки
і відчай чийсь гіркий
і спрага вірної руки

Пороша впала на гілки
дуби і сосни і стежки
Пороша впала потайки
і не сполохала думки

Темніє ліс звіддалеки
сумні гілки сумні голки
і лиш посивілі стежки
чекають вірної руки.

Яри, яруги і горби,
Акації, тополі...
Близьшать обвітрені лоби
У Господа на волі.

Біжать вітряська і вітри,
Біжать, свистять трипalo,
І залитають у яри,
Мов хлопчаки зухвалі.

А там ярами пробіжать
І вискочать із глибочіні.
Уткнуться носом в сіножкат
І сплять собі на сіні.

Перший осінній човен
Тихо водою пливє.
Чом зачепив так раптово
Мене за живе?

Ні тобі весел, ані вітрила,
Просто пливє – і все...
Мов і його без стриму
Доля кудись несе.

Публікація Галини Кирпі

СЛОВО Прогвіти
ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА "ПРОСВІТА"
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ІАНОНС

Засновник:
Всеукраїнське
товариство "Просвіта"
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН
Відповідальна за випуск
Любов ГОЛОТА
Редакція
Любов ГОЛОТА (голова),
Павло МОВЧАН,
Микола ТИМОШІК,
Георгій ФІЛІПЧУК
Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО
Літературна редакторка
Галина ДАЦЮК
Коректорка
Олена ГЛУШКО
Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН
Інтернет-редактор
279-39-55

Черговий редактор
Едуард ОВЧАРЕНКО
Бухгалтерія
279-41-46
Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001
E-mail: slovo_prosivity@ukr.net
<http://slovoprosvity.org>
<http://prosvitanews.org.ua>
Надруковано в ТОВ "Мега-Поліграф",
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на "Слово Просвіти"
обов'язкове.
Індекс газети
"Слово Просвіти" – 30617

